

HEIKKI HELIN

SUURTEN KAUPUNKIEN TALOUSARVIOT 2012

5

TUTKIMUSKATSAUKSIA 2011

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

1911
2011

HELSINGIN
KAUPUNGIN
TIETOKESKUS

**TIEDUSTELUT
FÖRFÄGNINGAR
INQUIRIES**

Heikki Helin p. – tel. 040 516 5976
sukunimi.etunimi@phnet.fi

**JULKAISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

**OSOITE
ADRESS
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18-20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmsgatan 18-20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki
Finland (Siltasaarenkatu 18-20 A)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

**INTERNET
WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/**

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

p. – tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

**KÄTEISMYNTI
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES**

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarenkatu 18-20 A, p. 09 310 36377
Faktacentralens bibliotek
Broholmsgatan 18-20 A, tel. 09 310 36377
City of Helsinki Urban Facts Library
Siltasaarenkatu 18-20 A, tel. +358 09 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

SUURTEN KAUPUNKIEN TALOUSARVIOT 2012

HEIKKI HELIN

TUTKIMUSKATSAUKSIA
FORSKNINGSRAPPORTER
STUDY REPORTS

2011:5

KANSI

PÄRM

COVER

Tarja Sundström-Alku

Kansikuva | Pärmbild | Cover picture

Lahden Aleksanterinkadun jouluvalot joulukuussa 2011 / Heikki Helin

VERKOSSA

ISSN 1796-7236

ISBN 978-952-272-120-4

Suurten kaupunkien talousarviot 2012

Esipuhe

- 1 Tarkastelun taustaa**
- 2 Kaupunkien talousarviot verkossa**
- 3 Talousarvioiden laadinnan taustaa**
- 4 Tulorahoituksen riittävyys**
- 5 Verotulot**
- 6 Lainat**
- 7 Yhteenveto**

Kuvioluettelo

Taulukkoluetelo

Liite 1. Vuoden 2012 talousarvioiden keskeisimpiä lukuja

Liite 2. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa (mukaan lukien lisätalousarviot), miljoonaa euroa, muutokset vuodesta 2011 vuoteen 2012 (Suomen Kuntaliitto, valtiovarainministeriön laskelma PBB)

Liite 3. Laskelmia kuntien tulojen muutoksista

Liite 4. Aikaisemmat talousarvioyhteenvedot

Esipuhe

Helsingin kaupungin tietokeskuksen erikoistutkija Heikki Helinin jo perinteeksi muodostunut pikayhteenveto suurten kaupunkien talousarvioista on jälleen valmistunut. Mukana tarkastelussa on 11 suurinta suomalaista kaupunkia.

Helinin mukaan kuntatalous selvisi vuosien 2008–2009 talouskriisistä ennakoitua paremmin, mutta näkymät ovat heikentyneet merkittävästi uudelleen kesällä 2011 Euroopan talouskriisin seurauksena.

Tilanne näyttäytyi hetkellisesti paremmalta, sillä vuoden 2010 alkupuolelta käynnistynyt talouskasvu vähensi työttömyyttä vuonna 2011. Näin kuntien tulopohja ei kulkenut kaikkein pessimistisimpien arvioiden mukaisesti. Tämä näkyy muun muassa siinä, että kuntien verotulot näyttävät kasvavan vuonna 2011.

Heikkenevät suhdannenäkymät kuitenkin vaikuttavat, eikä suotuisan verotulokehityksen ennakoida jatkuvan samanlaisena vuonna 2012. Tämä epävarmuus näkyy kuntien talousarvioissa. Minkään tarkastelussa olevan 11 kaupungin vuosikate ei riitä investointien (omahankintamenon) kattamiseen. Niinpä kaupungit joutuvat edellisvuosien tapaan lisäämään velkaa.

Marraskuussa 2011 julkaistussa edellisessä tutkimuskatsauksessaan Heikki Helin kuvasi kuntien velan kasvua 2000- luvulla. Tässä hän tarkastelee 11 suurimman kaupungin talousarvioiden ohella lainakannan vertailuun liittyviä ongelmia. Suurten suomalaisten kaupunkien taloustilanteen tutkiminen jatkuu siis tiiviinä.

Helsingissä joulukuussa 2011

Timo Cantell
tutkimuspäällikkö
Helsingin kaupungin tietokeskus

1 Tarkastelun taustaa

Tämä on 19. suurten kaupunkien talousarviotarkastelu¹. Ensimmäinen yhteenveto tehtiin vuoden 1994 talousarvioista². Kuntien talouden vertailu on vaikeutunut koko ajan toimintojen organisointierojen kasvaessa.

Kovin yksityiskohtainen vertailu ei olekaan tarpeen. Tärkeintä talousarvioiden yhteenvedoissa on ollut hahmottaa kehityssuuntaa eikä määritellä kaupunkien millintarkkaa asemaa suhteessa toisiinsa. Tästä syystä julkaisu on pelkistynyt ja sivumäärä on vähentynyt vuosi vuodelta. Paikallisia tunteja kuvaamaan on otettu ot-sikoita kaupunkien talousarvioihin liittyvistä uutisista.

Tavanomaisten talousarviolukujen ohella tarkastellaan lainojen vertailukelpoisuutta. Sama lainamäärä euroa/asukas merkitsee erilaista räsitusä eri kunnille. Suurimmat erot johtuvat liiketoiminnan organisointieroista. Myös toimitilojen hankinnan rahoituksessa on erilaisia käytäntöjä, jotka vaikeuttavat vertailua. Lainakannan ohella on huomioitava myös lainasaamiset. Konsernitarkastelu poistaa osan vertailuongelmista, mutta ei kaikkia.

Tämä kuten aikaisemmatkin suurten kaupunkien tilinpäätöksien ja talousarvioiden yhteenvedot on kyseisten kaupunkien talousjohton ja kirjoittajan tiiviin yhteistyön tulos. Suurin osa tiedoista on koottu kaupunkien www-sivuilta, ja kaupunkien talousjohto on tarkistanut luvut.

Vaikka tiedot ovat www-sivuilla, ei ulkopuolisen ole helppo niitä löytää. Talousarvioasiakirjat ovat paisuneet vuosi vuodelta. Pikaista lukijaa auttaisi, jos talousarviokirjassa olisi koottuna yhdelle sivulle talouden keskeisimmät tunnusluvut. Yleiskuvan hahmottamista helpottaa PowerPoint-muodossa oleva esittelyaineisto. Siinä on kuitenkin melkoisia kaupunkikohtaisia eroja.

Sysmässä joulukuun 18. päivänä 2011

Heikki Helin
p. 040 5165 976
s-posti
helin.heikki@phnet.fi

---

¹ Laatimani Helsingin kaupungin tietokeskuksen sarjoissa vuosina 1993–2010 julkaistut talousarvioyhteenvedot luetellaan liitteessä 4.

² Aluksi vertailussa oli mukana 15 suurinta kaupunkia. Vuosien 2002–2005 talousarvioiden vertailussa oli mukana 16 kaupunkia, kun Mikkelin asukasluku kuntaliitoksen seurauksena ylitti Hämeenlinnan. Asukasluvultaan sijoilla 11–20 olevien kaupunkien asukaslukujen muutokset normaalin kasvun ja kuntaliitosten seurauksena johtivat siihen, että vertailtavien kaupunkien lukumäärä rajattiin 10 suurimpaan kaupunkiin. Kuntaliitoksen seurauksena Kouvolan asukasluku on suurempi kuin Porin, joka on kuitenkin pidetty mukana näissä tarkasteluissa.

2 Kaupunkien talousarviot verkossa

Verkkojulkaisun henkeen sopii, että yhteys alkuperäisiin asiakirjoihin löytyy www-osoitteiden avulla. Seuraavassa luetellaan osoitteet, joista kaupunkien talousarvotiedot löytyvät. Tilanne on 18.12.2011 mukainen.

Helsinki

http://www.hel.fi/wps/portal/Talousjasuunnittelukeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Taske/fi/Kaupungin+talous/Talousarvio+ja+taloussuunnitelma

Espoo

<http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11866;11869;37330;18200>

Tampere

http://www.tampere.fi/material/attachments/t/5uhDDvOIm/Tampereen_kaupungin_talousarvio2011_www.pdf

Vantaa

http://www.vantaa.fi/fi/hallinto_ja_talous/talousarviot_-_suunnitelmat_ja_kaupunkistrategia/prime101.aspx

Turku

<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=212634&nodeid=3906>

Oulu

<http://www.ouka.fi/talous/talousarvio2012/index.html>

Jyväskylä

<http://www.jyvaskyla.fi/info/talous/ta-12>

Lahti

<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/8461920B896B6B5FC22578A80026AE39>

Kuopio

http://www.kuopio.fi/c/document_library/get_file?uuid=408ac1cc-e6ff-4b5f-8875-7de868b5973a&groupId=12167

Kouvola

<http://www.kouvola.fi/Ajankohtaista/2011/11/kouvolantalousarvio2012.html>

Talousarvio ei ole vielä verkossa.

Pori

<http://www.pori.fi/asiakirjat.html>

3 Talousarvioiden laadinnan taustaa

Kuntien taloudellinen tilanne

Seuraava yhteenveto kuntien taloudellisesta tilanteesta on Helsingin kaupungin Talousarvio 2012 ja taloussuunnitelma 2012–2014 -kirjasta:

Kuntatalous näytti selviytyvän vuosien 2008–2009 taluskriisistä ennakoitua paremmin mutta talousnäkyvät ovat heikentyneet merkittävästi uudelleen kesällä 2011 Euroopan taluskriisin seurauksena. Vuoden 2010 alkupuolelta käynnistynyt talouskasvu on vähentänyt työttömyyttä vuonna 2011 ja johtanut siihen, että kuntien tulopohja ei ole kehittynyt kaikkein heikoimpien arvioiden mukaisesti. Vuonna 2011 verotulojen arvioidaan kasvavan verrattuna edelliseen vuoteen alkuvuoden hyvän työllisyyskehityksen ja myös yritysten hyvän tuloskehityksen seurauksena. Verotulokehitykseen vaikuttaa osaltaan kuntien toteuttamat kunnallisvero- ja kiinteistöveroprosenttien korotukset. Suotuisan verotulokehityksen ei ennakoida jatkuvan samanlaisena vuonna 2012 heikkenevien suhdannenäkymien vuoksi.

Hallituksen ehdotuksessa valtion talousarvioesitykseksi vuodelle 2012 sitoudutaan sopeuttamistoimenpiteisiin valtion velkaantumiskehityksen pysäyttämiseksi. Suurin yksittäinen leikkaus hallituksen esityksessä kohdistuu kuntien valtionosuuksiin, joita leikataan 631 milj. euroa. Leikkauksen tekeminen täysimääräisenä jo vuonna 2012 tarkoittaa 2,6 mrd. euron vähennyksiä kuntien tuloihin neljässä vuodessa.

Samaan aikaan kunnat ovat saamassa uusia sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, mm. vanhuspalvelulain tulevat velvoitteet sekä vammaispalvelujen, perhehoidon, lastensuojelun, lapsiperheiden kotipalvelun sekä perusterveydenhuollon kehittämiseen ja vahvistamiseen liittyvät velvoitteet.

Kuntien taloudellinen kokonaistilanne tulee olemaan erityisen haastava lähivuosina. Väestön ikääntymisestä ja uusista velvoitteista johtuvia menopaineita on hillittävä, koska valtion rahoitusosuus vähenee eikä verorahoitus riitä palvelujen rahoittamiseen. Epävarmojen suhdannenäkymien valossa myös lainanoton riskit kasvavat. Lainarahaa ei välttämättä ole saatavilla ja epävarmuus heijastuu rahan hintaan. Ilman näitäkin uhkia kuntien kasvava lainakanta lisää vuosittaisia lainanhoitokuluja, jotka taas osaltaan vähentävät palvelutuotantoon suunnattavia määrärahoja

Kuntatalouden tulojen ja menojen välille on taluskriisin seurauksena syntynyt epätasapaino. Ennusteiden mukaan kuntasektorin vuosikate on koko 2010-luvun alkupuolen selvästi investointitasoa pienempi ja tämän seurauksena investointeja joudutaan pysyvästi rahoittamaan velkarahalla. Tämä epätasapaino vaikuttaa kuntiin tuntuvasti usean vuoden ajan.

Väestön ikääntymisen seurauksena talouskasvun ja sitä kautta kuntien veropohjan kasvun oletetaan jäävän pysyvästi 2000-luvun tavanomaista tasoa hitaammaksi. Tästä johtuen kuntatalouden toimintamenojen kasvu ei voi jatkua viime vuosien tasolla. Tässä yhteydessä tuottavuutta parantavien uudistusten merkitys koko kuntasektorilla korostuu entisestään. Jotta tuottavuuden parantamisella voitaisiin korjata talouden epätasapainoa, tulee tarkastelun ulottua kaikkiin toimintoihin ennakkoluuttomalla

tavalla. Tarvittavien tuottavuusparannusten aikaansaaminen ilman henkilöstö-, mitoitus- ja ryhmäkokokysymysten uudelleenarviointia ei näytä realistiselta.

Edellä mainitun kehityksen seurauksena kuntien yhteenlasketun vuosikatteen arvioidaan peruspalvelubudjetista saatujen ennakotietojen mukaan heikkenevän 400 milj. euroa vuonna 2012. Vuosikate kattaisi kuitenkin poistot. Investointien ollessa poistoja suurempia ei vuosikatteen kuitenkaan ennakoida riittävän investointitason kattamiseen. Tämän seurauksena kuntasektorin lainakannan ennakoidaan kasvavan vuonna 2012.

Kuntatalouden tasapainoon vuosina 2012–2014 vaikuttavat merkittävästi kuntien verotulokehitys ja menojen kasvun hillintään liittyvät päätökset sekä tulevat kunta-alan työmarkkinaratkaisut. Kunta-alan henkilöstön kokonaismäärän arvioidaan vuosina 2012–2014 pysyvän nykyisellä tasolla. Väestönkasvusta seuraavaa palvelutalouden kasvua katetaan edelleen tuottavuutta parantamalla. Kuntatalouden kustannustason nousuksi ennakoidaan vuodelle 2012 yli 3 %. Kustannustason nousun suuruuteen vaikuttaa merkittävästi tulevilla työmarkkinakerroksella sovittavat palkkaratkaisut.

Erilaisia laskelmia valtion toimenpiteiden vaikutuksista³

Hallituksen toimenpiteiden vaikutuksista kuntien talouteen on esitetty monenlaisia laskelmia eri näkökulmista. Vaikka hallitus leikkasi kuntien valtionosuuksia, on todettu valtionosuuksien kasvavan (Demari 29.8.2011): ”Valtion talousarvioesitys ei kiristäisi kuntataloutta, vaikka valtionosuuksia leikataankin. – – Jos katsotaan kokonaisuutta, valtiolta kuntiin menevä raha ei pienene vaan kasvaa.”

Yleisradion uutinen⁴ (30.8.2011): ”Kuntien rahakirstuihin sataa euroja – asukastasolla vaikutus jopa 800 euroa.”

”Ministeriö laskee, että kaikkien tiedossa olevien muutosten jälkeen kuntien yhteenlaskettu talous on useita satoja miljoonia euroja ylijäämäinen. Tulos johtuu ensi vuodelle ajoittuvasta, joka neljäs vuosi tehtävästä kuntien ja valtion kustannustarkastuksesta.

Tämän lisäksi kuntien päättäjät saavat vielä joka vuosi tehtävästä tarkastuksesta lähes 350 miljoonan euron tulolisäyksen. Tarkastusten myönteinen vaikutus kuntatalouteen on isompi kuin ministeriön ensi vuodelle esittämä yli 600 miljoonan euron leikkaus kuntien saamiin valtionosuuksiin.”

³ Julkisuudessa esillä olleet laskelmat: Kuntaliitto:

<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/kuntatalous/rahoitusverotus/valtionosuudet/valtionosuudet-2012/yleistietoa-valtionosuuksista-2012/Sivut/default.aspx>

YLE / valtiovarainministeriön laskelma:

http://www.yle.fi/tvuutiset/uutiset/upics/liitetiedostot/Tulojen_muutosvaikutuksia.pdf

MTV3 / Kunnallisalan kehittämissätiö

http://www.kaks.fi/sites/default/files/Hallitusohjelman_verolinjausten_vaikutus_kuntien_verotuloihn-2.pdf

⁴ http://yle.fi/uutiset/talous_ja_politiikka/2011/08/kuntien_rahakirstuihin_sataa_euroja_-_asukastasolla_vaikutus_jopa_800_euroa_2831016.html

Ylen uutisen taustalla ollut laskelma suurten kaupunkien osalta on liitteessä 3a.

Koska pääministeri Kataisen hallitusohjelman kuntapoliittisten linjausten ja valtiovarainministeriön vuoden 2012 talousarvioesityksen vaikutuksista kuntien talouteen esitettiin erilaisia tulkintoja ja laskelmia, Kuntaliitto⁵ selvensi tilannetta ja valottaa eri tulkintojen taustoja. Vuodelle 2012 tulevia muutoksia ja kuntakohtaisia muutosvaikutuksia voidaan esittää eri tavoin:

I MIHIN VERRATAAN?

- a. vuoden 2011 kuntien rahoituksen tasoon vai
- b. vuoden 2012 voimassa olevaan lainsäädäntöön (ilman hallitusohjelman linjauksia)?

II MITÄ VERRATAAN?

- a. valtionosuuksien muutosta vai
- b. koko verorahoituksen (valtionosuudet + verotulot) muutosta?

III KENEN RAHOISTA OLLAAN KIINNOSTUNEITA?

- a. kuntien
- b. kuntien ja kuntayhtymien vai
- c. kaikkien valtionosuusrahoituksen saajien = valtion kassasta lähtevä raha?

Kun kaikki edellä mainitut vaihtoehdot otetaan huomioon, saadaan $2 * 2 * 3 = 12$ erilaista tapaa esittää samoja lukuja ilman että yksikään näistä 12 vaihtoehtoisesta muutosvaikutusten laskentatavasta on väärin.

Yhteenvetona valtion toimenpiteiden vaikutuksesta voidaan todeta myönteisinä puolina (liite 3a), että

- kustannustenjaon tarkistukset tehtiin täysimääräisinä
- indeksitarkistusten tekemistä täysimääräisinä edellyttää lakikin
- kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta on korotettu tilapäisesti 5 prosenttiyksikköä
- että veronkevennykset korvataan täysimääräisinä valtionosuuksia lisäämällä.

Negatiivinen tekijä kuntien kannalta on

- valtionosuuksien leikkaaminen.

Kiinteistöveron poisto verotulotasauksesta hyödyttää erityisesti Helsinkiä, Espoota ja Vantaata. Muiden suurten kaupunkien osalta tästä johtuvat muutokset ovat vähäisiä.

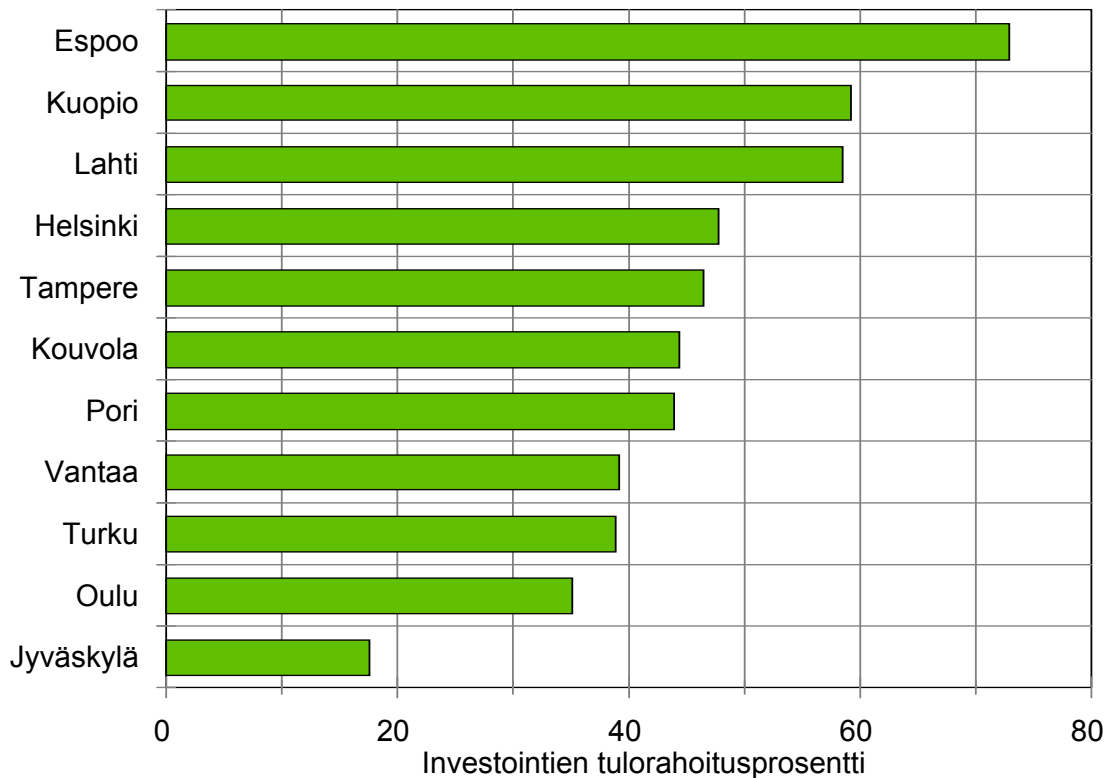
---

⁵ Suomen Kuntaliitto, Valtionosuuksien muutos vuonna 2012. Muistio 5.9.2011. Muistion luvut esitetään liitteessä 3b.

4 Tulorahoituksen riittävyys

Kuntien tulorahoituksen riittävyyttä voidaan arvioida vertaamalla vuosikatetta investointien omahankintamenoon. Investointien omahankintamenoilla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet. Investointien tulorahoitusprosentti jää kaikkien suurten kaupunkien vuoden 2012 talousarvioissa alle 100 prosentin. Myöskään vuoden 2011 talousarvioissa minkään suuren kaupungin vuosikate ei riittänyt kattamaan investointien omahankintamenoa.

Kuvio 1. Investointien tulorahoitusprosentti talousarviossa 2012

Tässä ei esitetä usein käytettyä kuviota vuosikate prosentteina poistoista, koska se poistojen pienuuden takia antaa liian myönteisen kuvan kaupungin talouden tilasta. Tästä seuraa, että myös tuloslaskelman tilikauden tulos ja tilikauden ylijäämä (alijäämä) saattavat antaa väärän signaalin kunnan talouden tilasta.

Kaikkien suurten kaupunkien vuosikate jää poistoja pienemmäksi. Suurten kaupunkien vuosikate on 812 miljoonaa euroa ja poistot ovat 913 miljoonaa euroa. Investoinnit ovat 1 822 miljoonaa euroa ja investointien omahankintameno 1 760 miljoonaa euroa. Koska tulorahoitus ei riitä investointien kattamiseen, kaupungit ottavat lisää velkaa.

Kuvio 2. Helsingin Sanomien Helsingin kaupunginjohtajan talousarvioesitystä kuvaava otsikko (8.10.2011)

Kaupunki joutuu etsimään palveluilleen uutta rahoitusta

Helsingin rahasampo hidastuu

Helsingin Energian tuki kaupungille pienentyyne ensimmäisenä vuonna noin 50 miljoonalla eurolla.

Joonas Laitinen HS

HELSINKI joutuu tulevina vuosina pohtimaan entistä tarkemmin peruspalveluidensa rahoitusta. Tämä johtuu siitä, että kaupungin energiayhtiö Helsingin Energia ei pysty enää tulevaisuudessa rahoittamaan

koulutuksen ja terveydenhuollon kaltaisia palveluita yhtä paljon kuin aiempina vuosina.

Palveluiden rahoitus on nojannut voimakkaasti Helsingin Energialta saatuihin rahoitukseen. Kaupungin johdon mukaan tilanteen on muututtava. Mahdollista on, että lähivuosina joudutaan kiristämään veroja,

nostamaan palvelumaksuja tai karsimaan palveluita.

Rahoitusjohtaja Tapio Korhonen arvioi, että ensi vuonna yhtiö voi maksaa kaupungille noin 50 miljoonaa viime vuosia vähemmän, arviolta 230 miljoonaa. Esimerkiksi vuonna 2009 yhtiö tuloutti Helsingille 330 miljoonaa.

Summat ovat vielä arvioita. Yhtiön todellinen maksukyky selviää ennen kesää. Helsingin Energian tuloutukset pienenevät muun muassa

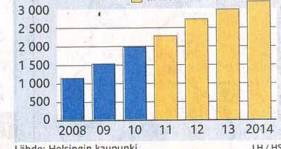
siksi, että se joutuu investoimaan nykyistä ympäristöystävällisempään energiantuotantoon. "Ilmastonmuutoksen torjunnasta aiheutuu kustannuksia", tiivistää yhtiön toimitusjohtaja Seppo Ruohonen.

Kaupunginjohtaja Jussi Pajunen esitteli perjantaina Helsingin ensi vuoden talousarvion. Arvion mukaan kaupungin velkaantumisen jatkuu voimakkaana. Veroprosentti pysyy ennallaan 18,5 prosentissa.

Kaupunki A 15

Helsinki velkaantuu rajusti

Helsingin lainakanta, euroa/asukas (ml. liikelaitokset)

Lähde: Helsingin kaupunki

LH / HS

AUANTAINA 8. LOKAKUUTA 2011

A

Kaupunki

hs.kaupunki@hs.fi
Uutisvinkki: (09) 122 7575
PL 75, 00089 Sanoma

Helsingin menot ovat ensi vuonna noin 4,4 miljardia euroa

Talousarvioehdotus vuodelle 2012

	2011*	2011*
Asukasluku 31. 12.	599 822	594 483
Veroprosentti	18,5	18,5
	liikelaitosten kanssa	ilman liikelaitoksia
	milj. euroa	milj. euroa
Verotulot	2 754,8	2 754,8
Toimintamenot	4 567,1	4 372,4
Vuosikate	333,3	61,9
Investoinnit netto	656,6	409,1
Lainat vuoden lopussa	1 639,0	1 212,0
Tulorahoitus	heikko	heikko
Vuosikate, % poistoista	91,0	25,0
Lainat, euroa/asukas	2 732,0	2 021,0

*ilman liikelaitoksia

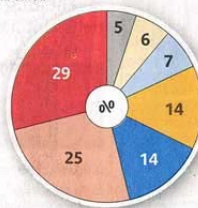
Vuosikate on kunnan tulojen ja menojen erotus, eli se osa tuloista, joka jää käytettäväksi investointien rahoittamiseen tai lainojen lyhentämiseen.

Investoinnit, netto kertoo, paljonko kunta tarvitsee rahaa investointien rahoittamiseen.

Menot

yhteensä 4 372 miljoonaa euroa

- sozialitoimi 1 251 milj. euroa
- terveysitoimi 1 079 milj. euroa
- rakennus- ja ympäristötoimi 618 milj. euroa
- opetusvirasto ja Metropolia AMK 610 milj. euroa
- muu sivistys- ja henkilöstötoimi 323 milj. euroa

kaupunkisuunnittelu- ja kiinteistötoimi 267 milj. euroa

kaupunginjohtajan toimiala 211 milj. euroa

Kunnallisveron taso korotettiin Helsingissä viime vuonna 18,5 prosenttiin, eikä sitä ole nyt määrä laskea. Myöskään kiinteistövero- ja ei kaupunginjohtajan budjetitiedityksessä muuteta.

Verotulojen kasvu jää ensi vuonna niukaksi.

Toimintamenojen jälkeen rahaa investointeihin eli esimerkiksi uusien koulujen rakentamiseen ja vanhojen peruskorjaamiseen jää vähän. Investointeja vähennetään, mutta tästä huolimatta Helsinki rahoittaa investoinnit vahvasti lainarahalla. Kaupunki ottaa lisää lainaa lähes kolmesataa euroa asukasta kohden.

Lisäksi tuet talous- ja suunnittelukeskuksen käyttöön 10 milj. e.

Tulorahoitus on tasapainossa, jos vuosikate kattaa poistot eli investointitarpeen. Silloin tunnusluku vuosikate, % poistoista on vähintään 100. Tulorahoitus on heikko, jos tunnusluku jää noljan ja sadan välille. Jos vuosikate on miinusmerkinen, tulorahoitus on epätasapainossa, koska tulot eivät riitä edes varsinaisen toiminnan pyörittämiseen.

Kaaviot: TEPPU MOISIO / HS
Grafiikka: PETRI SALMÉN / HS

Kolmen vuoden päästä velkaa on jo 3 200 euroa asukasta kohden

Helsinki velkaantuu nopeasti

Kuvio 3. Jyväskylän kaupunginjohtajan talousarvioesityksen uutisotsikko Keski-suomalaisessa (15.10.2011)

KAUPUNGINJOHTAJAN TALOUSARVIOESITYS 2012

Susi taitaa tulla

Hammashoitoon ja lääkäripalveluihin on turha toivoa lisävakanseja.

JYVÄSKYLÄ
Katri Nieminen

Kaupunginjohtajan ja talousjohtajan kuuluu talousarvioesityksessä pelotella, että hukka perii, jos kaupungin rahoja kevytmielisesti tuhlataan.

Tulevana vuonna Jyväskylän talous näyttää kuitenkin perin synkältä.

– Susi taitaa nyt oikeasti tulla, huokaisi talousjohtaja Ari Hirvensalo eilisessä kaupunginjohtajan talousarvion julkistamislaisuudessa.

Ensi vuonna Jyväskylä velkaantuu ja tiukentaa palvelujaan. Rahamassiksi tarkoitettu vuosikate pienenee ensi vuonna vain 11,5 miljoonaan euroon raskaiden investointien johdos-

”Koskaan ei veroprosenttia lasketa, jos se kerran nostetaan.”

Markku Andersson

ta. Jos verotulojen kasvu ei toteudukaan ennustetusti, on vuosikatteen painuminen miinukselle jo lähellä, mikä merkitsisi talouskriisiä.

Kaupunginjohtaja Markku Anderssonin valitsema taktiikka on selvä: Jyväskylän veroprosenttia ei nosteta, vaan ensi vuonna leikataan käyttökäytännöt ja otetaan ennätyksellisesti lisää velkaa investointeihin. Mutta mistä johdetaan se, että ve-

Jyväskylän talousarvio 2012

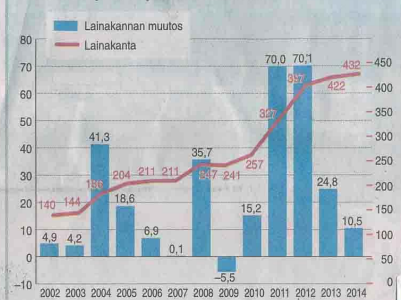
Plussat

- Sosiaali- ja terveyspalvelut säilyvät pääosin, mutta omahoitoa ja omavastuuosuuksia lisätään.
- Sosiaalipäivystyksen toiminta turvataan.
- Hovilan nuorisokoti aloittaa toimintansa.
- Perhehoidon palkkiot nousevat.
- Sote-palveluissa valintamahdollisuudet lisääntyvät moniutuottajamallilla.
- Palokan uusi koulukeskus, kirjasto ja kansalaisopisto.
- Vaajakosken uusi yhtenäiskoulu.
- Päivähoitopaikkojen määrä lisääntyy ja Mannilan päiväkotit valmistuu.
- AaltoAlvarin remontti etenee ja valmistuu vuoden 2013 alussa.
- Oppilasmäärän kasvaessa luokkakoot pysyvät kohtuullisina.
- Kuokkalan kehäyhtälän rakentaminen.
- Katuvalaistusta uusitaan energiatehokkaammaksi.
- Keskustan talvikunnossapito siirtyy kokonaan Altek Alue- ja teknikalle.
- Tarjotaan 170 omakotitonttia sekä 50 000 kerrosneliömetriä kerros- ja rivitalotulotantoon.

Miinukset

- Sote-palveluissa ei aloiteta uusia toimintoja.
- Lasten ja nuorten maksuttomista liikuntavaroista luovutaan.
- Useita koulu- ja päiväkotit-investointeja sekä liikuntapaikkojen peruskorjauksia siirretään.
- Omakotikiinteistöjen liittyminen avaa-alueesta luovutaan polanteen poiston yhteydessä.
- Ajoratojen pesu tehostetun hiekanpoiston yhteydessä lopetetaan ruutukaava-alueen ulkopuolella.
- Asfalttoinnista säästämisen urauttaa katuja sekä aiheuttaa routavaurioita.
- Kaupungin tukemien bussiliippujen hinnat nousevat kuten myös rakennuslupamaksut sekä satama- ja venepaikkamaksut.

Lainakanta ja lainojen vuosimuutos

Talousarvio 2012 lyhyesti

	Tilinpäätös 2010	Arvio 2011	Talousarvio-ehdotus 2012	Muutos
Asukasluku	130 816	132 400	133 800	+1400
Veroprosentti	19,0	19,0	19,0	0
Verotulot, milj. e	421,6	426,5	437,0	+10,5
Verotulot, e/as.	3 223	3 221	3 266	+44,8
Vuosikate, milj. e	39,5	15,7	11,5	-4,2
Vuosikate, % poistoista	100,3	42,1	26,2	-16
Bruttoinvestoinnit, milj. e	78,8	89,9	84,5	-5,4
Bruttoinvestoinnit, e/as.	602	679	632	-47,6
Lainakanta, milj. e	256,6	326,6	396,8	+70,1
Lainakanta, e/as.	1 962	2 467	2 965	+498,5

GRAFIIKKA: SUVI LANTTA. KUVA: MATTI SALMI, LÄHDE: JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI

Kuvio 4. Helsingin Sanomien uutisen otsikkotiedot Vantaan kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä (18.10.2011)

Vantaan menot ovat ensi vuonna noin 1,3 miljardia euroa

Talousarvioehdotus vuodelle 2012

	2011	2012	2013
Asukasluku 1. 1.	204 671	202 452	202 452
Veroprosentti	19,0	19,0	19,0
	liikelaitosten kanssa	ilman liikelaitoksia	ilman liikelaitoksia
Verotulot	868,0	868,0	848,0
Vuosikate	71,3	69,6	68,1
Investoinnit netto	166,9	164,4	165,0
Lainat vuoden lopussa	930,0	930,0	835,0
Tulorahoitus	tasapainossa	tasapainossa	tasapainossa
Vuosikate, % poistoista	103,3	103,3	104,8
Lainat, euroa/asukas	4 544	4 544	4 124

Vuosikate on kunnan tulojen ja menojen erotus, eli se osa tuloista, joka jää käytettäväksi investointien rahoittamiseen tai lainojen lyhentämiseen.

Investoinnit, netto kertoo, paljonko kunta tarvitsee rahaa investointien rahoittamiseen.

Menot

yhteensä 1,298 miljardia euroa

Vantaalla työttömyys on pahempi kuin Helsingissä ja Espoossa. Vantaalaisista 8,3 prosenttia on työttömänä. Siksi Vantaa ohjaa rahaa työllisyyden tukemiseen. Kaupunki rahoittaa erityisesti alueita, joissa työttömyys on korkein.

Jos kaikki 10 000 nyt työttömänä olevaa työllistyisivät, he toisivat Vantaalle verotuloja lisää 40 miljoonaa eli yhden veroprosentin tuoton. Sama 40 miljoonaa maksetaan vuonna 2011 toimeentulotukena.

Vantaan väestöstä työkäisiä on noin 127 000, heistä hieman alle 13 000 on vieraskielisiä.

Tulorahoitus on tasapainossa, jos vuosikate kattaa poistot eli investointitarpeen. Sillon tunnusluku vuosikate, % poistoista on vähintään 100. Tulorahoitus on heikko, jos tunnusluku jää nolleen ja sadan välille. Jos vuosikate on miinusmerkinen, tulorahoitus on epätasapainossa, koska tulot eivät riitä edes varsinaisen toiminnan pyrittämiseen.

Koostanut: KATJA KUOKKANEN / HS
Grafiikka: JUKKA HIMANEN / HS

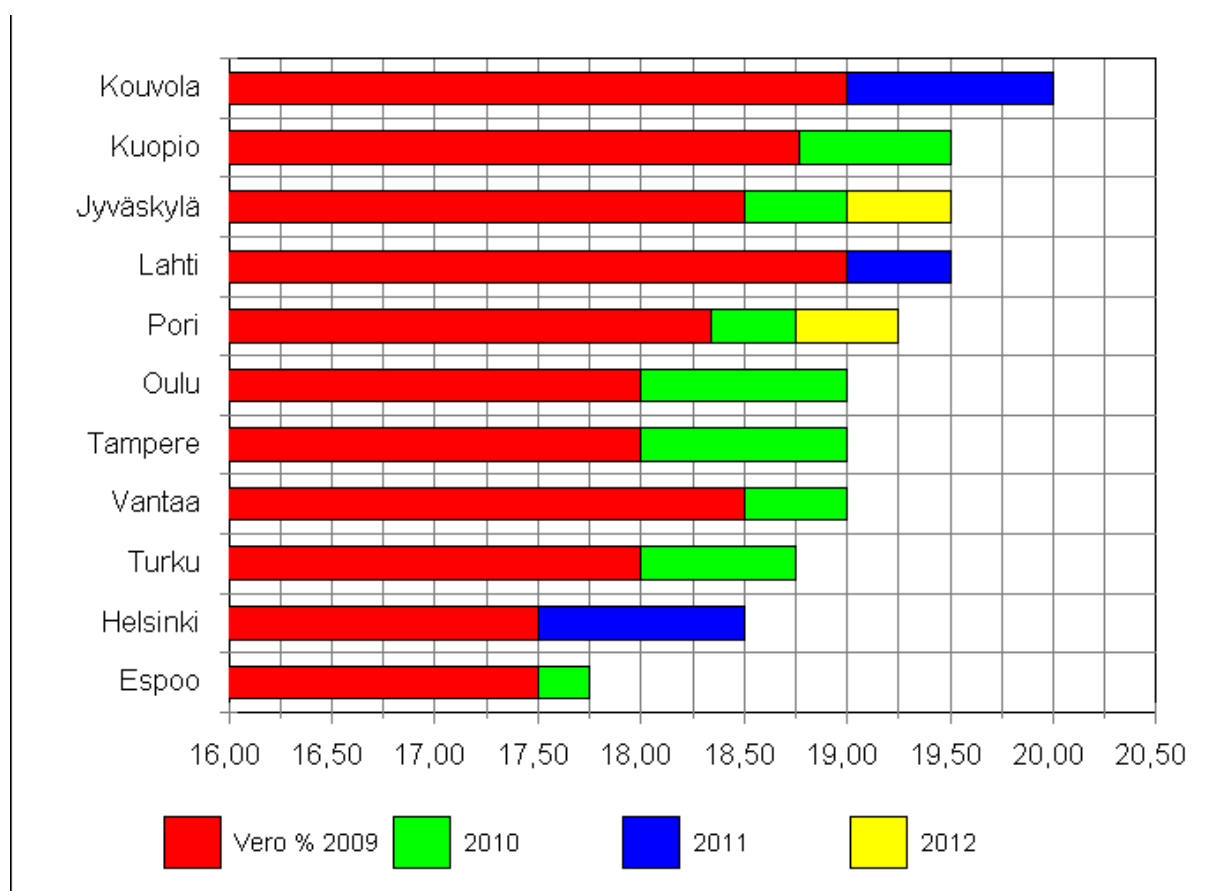
Kaupunki puristi ensi vuoden taloussesityksensä 2,2 miljoonaa voitolle
Vantaa lykkää rakentamistaan

5 Verotulot

Vuosina 2006–2008 mikään 11 suurimmasta kaupungista ei korottanut tuloveroprosenttiaan. Vuodelle 2009 Pori korotti veroprosenttia 0,25 prosenttiyksikköä.

Kuviossa esitetään veroprosentin korotukset 2010–2012. Vuoden 2010 veroprosenttia korottivat kaikki muut paitsi Helsinki, Lahti ja Kouvola, jotka korottivat seuraavana vuonna. Vuodelle 2012 veroprosenttiaan korottavat Jyväskylä ja Pori. Alin veroprosentti on Espoon 17,75 ja korkein Kouvolan 20,00 prosenttia.

Kuvio 5. Tuloveroprosentit 2009–2012

Koko maassa tuloveroprosenttiaan vuodelle 2012 korottaa 91 kuntaa.⁶

Verotulojen kasvua vertaillaan tässä tarkastelemalla verotulojen muutosta vuoden 2010 tilinpäätöksen ja vuoden 2012 talousarvion välillä. Tarkastelussa on otettava huomioon, että osa kaupungeista on kahden vuoden kuluessa korottanut veroprosenttiaan.

⁶ Kuntaliitto tiedottaa (18.11.2011): Kuntaliiton keräämien tietojen mukaan vuodelle 2012 tuloveroprosenttiaan nostaa 91 kuntaa ja laskee 3 kuntaa. Keskimääräinen tuloveroprosentti on vuonna 2012 19,25. Keskimääräinen veroprosentti nousee tämän vuoden 19,16:sta 0,09 prosenttiyksikköä. Vuodelle 2011 tuloveroprosenttiaan nosti 49 kuntaa ja keskimääräinen nousu oli 0,19 prosenttiyksikköä.

Kuvio 6. Aamulehden uutisotsikko Tampereen pormestarin talousarvioehdotuksesta (8.11.2011)

Tampere säästökuurille vasta, jos lama iskee

Budjetti: Pormestarin mukaan kaupungilla on vielä varaa lisätä vielä lainanottoa

AKI TAPONEN
Aamulehti

Tampereen kaupungin ensi vuoden budjetissa ei ole riittävästi otettu huomioon maailmantalouden uuhkia, myönsi talous- ja strategijaohjaja Juha Yli-Rajala pormestarin budjettiesityksen esittelytilaisuudessa.

Tampereen ensi vuoden budjettiesitys on 11,5 miljoonaa euroa alijäämäinen, ja kaupungin lainamäärä kasvaa 20 miljoonalla eurolla. Pormestari Timo P. Nieminen (kok) mukaan Tampere voi ensi vuonna ongelmiensa tullessa lisätä vielä lainanottoaan, koska velkaa asukkaista kohti on suurista kaupungeista

Espoon jälkeen vähiten. Talouden taantuma heijastuisi kuitenkin välittömästi kaupungin verotuloihin. Siinä tilanteessa menoja pitäisi kesken vuotta arvioida uudelleen lisäsäästöjen aikaansaamiseksi, kuten keväällä 2009 Yli-Rajalan mukaan tällaiseen tilanteeseen jouduttaisiin, jos tulot vähenivät ennakoitusta 10–20 miljoonaa euroa.

Budjettiesityksessä mainitaan lomautusten ja henkilöstövähennysten mahdollisuus, jos tulos uhkaa mennä olennaisesti talousarviota huonommaksi. Johtaja Pekka Palolan mukaan sopeuttamista voidaan hoitaa myös jättämällä vakansseja täyttämättä ja tilapäistä työvoimaa palkkaamatta.

Budjetissa varaudutaan yhteisöverotulojen 14 miljoonan euron laskuun, mikä on pitkälti seurausta Nokia-yhtiön tuloksen heikkenemisestä ja kuntien yhteisövero-osuuden laskusta. Kunnallisverotulojen kasvun odotetaan pysyvän hitaana, mutta kiinteistöverojen korotuksella aiotaan kerätä 7,5 miljoonaa euroa lisää.

Tampere uskoo tulevaisuuteensa nostamalla investointitasoa hieman nykyisestä, 150 miljoonaan euroon. Pormestari Niemisen mukaan Tampere pyrkii omalta osaltaan siten parantamaan työllisyystilannetta.

Suurimpia investointikohteita ovat Vuoreksen alue, Koukkuniemen kehittäminen ja Sampolan peruseränne.

Niemistä harmittaa, ettei Lahdesjärven yritysalueen tontteja ole päästy myymään valitusten takia, vaikka kunnallistekniikka on valmis. Sinne voisi tulla jopa tuhannesta kahteen tuhantaan työpaikkaa.

Asiantuntija kehuu
Kunnallistalouden emeritusprofessori **Pentti Meklin** kehuu budjetin päälinjauksia. Tässä vaiheessa ei hänen mielestään kannata varmuuden vuoksi kerätä puskureita esimerkiksi korottamalla tuloveroprosenttia, vähentämällä investointeja tai painamalla menot aivan minimiin.

Suurimpana riskinä Meklin pitää sitä, että taantuman takia valtion budjetti avattaisiin ja valtionosuuksia leikattaisiin kesken vuotta.

Suurinvestoinnit edessä
Lähi vuosina Tampere varautuu aloittamaan suuria investointeja, joiden toteutusjärjestystä ja aloittamisaikojaa joudutaan vielä miettimään. Investointien arvostelijoille Nieminen huomautti, että esimerkiksi suuret vesipuolen investoinnit tulevat seudulliselle yhtiölle.

Budjettiesityksessä on kaupungin suurimmalle kehittämisshankkeelle, rantaväylän tunnelille miljoonan euron suunnitteluraha. Yhdessä Ranta-Tampellan kanssa kysymys on noin 800 miljoonan euron hankkeesta, josta tunnelin osuus on 185 miljoonaa euroa. Kun otetaan huomioon valtion osuus, YIT:tä saavat korvaukset, tonttien myyntitulot ja palkat, tunneli ei ole pormestari Niemisen mukaan niin suuri asia kuin mahdollinen katuratikka. Sen suunnittelulle esitetään ensi vuodelle 0,33 miljoonaa euroa.

Fakta
Budjettiesitys lukuina

Loppusumma 1 475 miljoonaa euroa. Ydinprosessien ja konsernihallinnon menot kasvavat 3,5 prosenttia.

Verotulojen arvioidaan kasvavan 7 miljoonaa euroa (1,4 %).

Vuosikate 71,7 miljoonaa euroa. Se kattaa 86 % poistosta.

Tulos 11,5 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Lainamäärä kasvaa 20 miljoonaa euroa.

Valtionosuuksien kasvuksi arvioidaan 8 miljoonaa euroa (3,6 %), mikä johtuu verotulokompensatiosta. Ilman sitä ne laskisivat 2,7 miljoonaa.

Jarkko Mikkonen/Aamulehti

Kuvio 7. Savon Sanomien otsikoita Kuopion kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä (5.10.2011)

KUOPION TALOUSARVIO

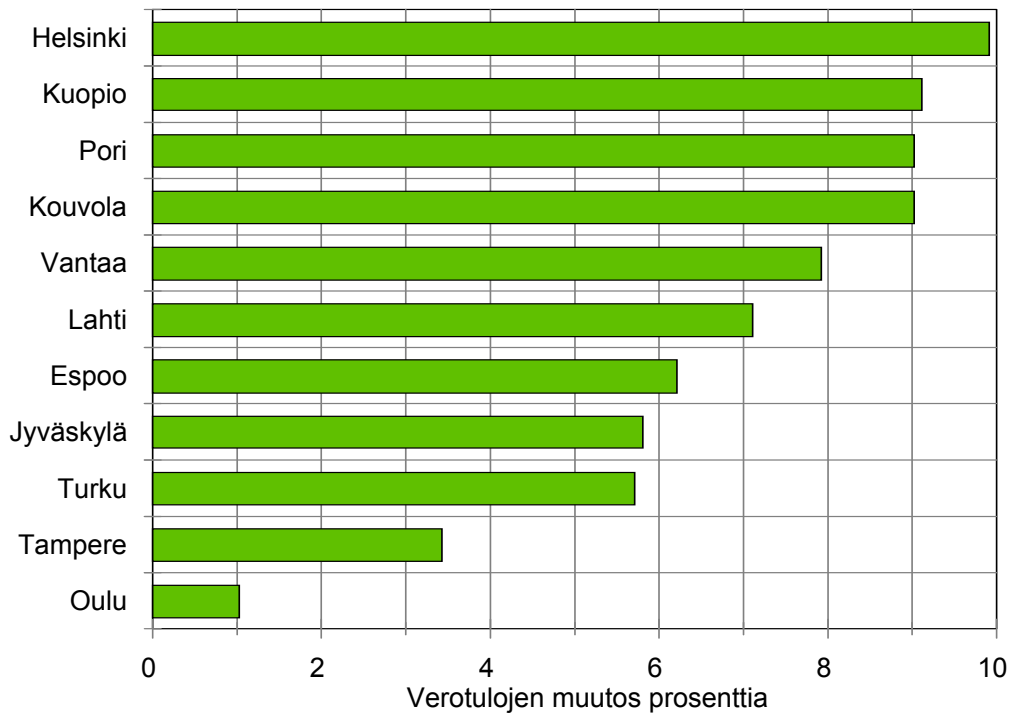
Menokasvulle nyt loppu

kuokkakokojen mahdollisesta kasvattamisesta tulossa kova vääntö.

KUOPION TALOUSARVIO

Menot kuriin ensi vuonna

Kuvio 8. Verotulojen muutos prosenttia 2010–2012**Taulukko 1. Verotulojen muutos 2010–2012, miljoonaa euroa**

	Vero- tulot	Kunnan tulovero	Yhteisö- vero	Kiinteis- tövero	Valtion- osuudet	Vero- rahoitus
Helsinki	248,3	225,8	12,9	9,5	-2,1	246,3
Espoo	73,8	60,4	11,3	2,2	13,3	87,1
Tampere	26,0	35,3	-17,4	8,1	18,4	44,4
Vantaa	63,3	44,9	14,6	3,7	12,0	75,3
Turku	34,9	16,0	17,7	1,2	22,5	57,4
Oulu	4,9	21,8	-18,2	0,9	9,0	14,3
Jyväskylä	24,4	22,2	-0,5	2,7	1,0	25,4
Lahti	22,9	20,1	2,4	0,2	10,5	33,5
Kuopio	27,9	22,8	3,6	1,6	14,3	42,2
Kouvola	26,0	21,5	0,7	3,8	10,8	36,8
Pori	22,8	18,9	2,4	1,5	-25,0	-2,2
Yhteensä	575,3	509,6	29,5	35,2	84,7	660,4

Suuri osa verotulojen 575 miljoonan kasvusta tulee tuloveron kasvusta. 11 kaupungin tuloveron kasvu vuodesta 2010 vuoteen 2012 on noin 510 miljoonaa euroa. Siitä 160 miljoonaa euroa tulee veroprosenttien korotuksista. Tästä taas Helsingin osuus on noin 120 miljoonaa euroa.

Kuvio 9. Turun Sanomien uutinen kaupunginjohtajan talousarvioehdotuksesta (Turun Sanomat 21.10.2011)

8 KOTIMAA Turun Sanomat

Turun budjetti 2012

Randell ehdottaa lähivuosiksi mittavia hankkeita

Turkuun luvassa palloiluhalli, kampus ja teatteriremontti

Turun Sanomat
JARI HEINO

Maailmantalouden kriisi ei pysäytä Turun kehittämistä. Näin lupaa kaupunginjohtaja **Aleksi Randell** (kok), joka julkisti torstaina esityksensä vuoden 2012 budjetiksi ja vuosien 2013–2015 taloussuunnitel-
maksiksi. Lähivuosina aiotaan toteuttaa kolme merkittävää kohdetta: Kupittaaalle Triviumin toimille nouseva palloiluhalli, samoin Kupittaaalle toteutettava ammattikorkeakoulun kampus sekä kaupunginteatterin peruskorjaus.

Palloiluhallin kuvio on alustavasti esillä jo ensi maanantaina Turun kaupunginhallituksen kassa. Kohteen kustannuksiksi on arvioitu 9,9 miljoonaa euroa, mikä on neljä miljoonaa aiemmin laskettua vähemmän. Halli toteutettaisiin Lemminkäinen Talo Oy:n kanssa ns. kumppanuushankkeena. Se valmistuisi 2013–2014.

Näin Turku rakentaa 2012

Kategoria	Hanke	Miljoonia euroja*
Uudisrakennuksia	Kellonsoittajakadun päiväkot	5,72
	Ammattikorkean moottori-laboratorio	2,00
	Työkeskus	1,40
Peruskorjauksia	Runosmäen vanhaikoti	5,22
	Impivaaran uimahalli	3,51
	Puolalan koulu ja Puolalanmäen lukio (Tornikatu)	3,10
	Kerttuin koulu	2,80
	Liinahaan vanhaikoti	2,45
	Nunnavuoren palloiluhalli	2,15
	Johtokeskusluola	1,20
	Maaherran virka-asunto	1,10
	Kupittaa stadionin kenttä	0,80
	Infrastruktuuria	Suikkilantie
Myllysiita		0,68
Kauppatori		0,50
Aurajoen rantalaiturit		0,50
Mukana yli 500 000 euron rahoitukset		

*Mukana yli 500 000 euron rahoitukset

Näin Randell jakaisi rahaa 2012

Nettomenoja, miljoonia euroja. Suluissa kasvu- tai laskuprosentti vuoteen 2011 verrattuna	
Peruspalvelulautakunta	535,0 (+ 3,9)
Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta	194,6 (+ 4,7)
Lukio- ja ammattopetuslautakunta	69,1 (+ 0,9)
Kaupunginhallitus	64,5 (- 1,9)
Ammattikorkeakoulu	60,3 (+ 3,1)
Kulttuurilautakunta	33,4 (+ 4,3)
Liikuntalautakunta	16,2 (+ 4,5)
Joukkoliikennelautakunta	15,7 (+ 8,3)
Nuorisolautakunta	9,7 (+ 3,0)

TS/ARK

hoitoa. Koululaiset saavat enemmän luomu- ja lähruokaa. Päivähoidossa pyritään siihen, että ulkopuolisten palveluntuottajien osuus kasvaa. Uimarit pääsevät Impivaaraan ja taiteilijat Alfa-Barkeriin. Logomon toimintakin käynnistyy toden teolla.

Velkataakka kasvaa yhä

Budjetissa tähdätään 1,2 miljoonan euron ylijäämään, vaikka verotulojen kasvu jää nol-
laan.

Velkaantuminen ei pysähdy. Randellin esitys sisältää velanottovaltuutta 60 miljoonan euron edestä.

Bruttoinvestoinnit pysyvät 120 miljoonan euron luokassa. Tosin nettomäärä kasvaa reilusti tämän vuoden budjettiin verrattuna.

Randellin esityksen ei ole leivottu kovaa kiista-asiaa: Turun Oulunkylän koulu- ja päiväkotien

miljoonaan euroon. Toisaalta Turku pääsisi luopumaan joistakin nykytiloistaan. Myös kampuksesta on määrä tehdä periaatepäätös ensi maanantaina.

Kaupunginteatterin 20 miljoonan kulut menisivät suoraan Turun kukkarosta. Kohteen arvioidaan valmistuvan vuonna 2016.

nettoinvestointiensä vuosimäärän noin sadassa miljoonassa eurossa. Randell myöntää, että kaikkia investointeja pitää harkita, jos taloustilanne alkaa heiketä.

Vuoden 2012 talousarvioesitys on 1460 miljoonan euron suuruinen. Turkulaisien vero-
taakka ei kasva, eikä maksuihin ole luvassa merkittäviä korotuk-
sia. Pöytäkirja on luovuttu

11 suurimmassa kaupungissa yhteisöveroa arvioidaan kertyvän vuonna 2012 noin 716 miljoonaa euroa. Sitä lisää yhteisöveron jako-osuuden tilapäinen korotus 5 prosenttiyksikköllä⁷. Tässä vertailtavien kaupunkien yhteisöveroa korotus lisää noin 140 miljoonaa euroa. Siitä Helsingin ja Espoon osuus on noin 80 miljoonaa euroa (ks. liite 3).

Kiinteistöveroa kertyy suurissa kaupungeissa 556 miljoonaa euroa. Kasvua vuodesta 2010 on 36 miljoonaa euroa. Kiinteistöveroprosenttejaan korottivat vuodelle 2012 Tampere, Kouvola ja Pori.

Yhteisöveron merkitys on vähentynyt. Viiden kaupungin (Jyväskylä, Lahti, Kuopio, Kouvola ja Pori) kiinteistöverot ovat vuonna 2012 yhteisöveroa suuremmat.

⁷ Vuonna 2011 korotus oli 10 prosenttiyksikköä. Siihen verrattuna kaikkien kuntien yhteenlaskettu yhteisövero vähenee 262 miljoonaa euroa. Jos vertailukohtana käytetään vuoden 2012 voimassa olevaa lainsäädäntöä (ilman hallitusohjelman linjausta), vaikutus kuntien rahoitukseen on +262 miljoonaa euroa.

Kuvio 10. Etelä-Suomen Sanomien uutisotsikko ja pääkirjoituksen otsikko Lahden kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä (15.19.2011)

Lahden talousarvio usvan peitossa

Myllyvirta: Näin epävarmaa tilannetta ei ole ollut sitten 90-luvun laman.

ESS-Jukka Airo
LAHTI

Lahden kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirta pahoitteli kesiviikkoisessa tiedotustilaisuudessaan joutuvansa julkistamaan tulevan vuoden talousarvioesityksensä poikkeuksellisissa oloissa.

Näin epävarmaa tilannetta ei ole ollut sitten 1990-luvun alun lamavuosien. Kertoo paljon, että Suomen Pankin pääjohtaja Erkki Liikanen arvioi juuri, ettei Euroopassa ole ollut näin valkeaa sitten toisen maailmansodan.

Kansainvälinen epävarmuus heijastuu myös Lahden ensi vuoden budjettiin, joskin Myllyvirran mukaan vielä yllättä-

Talousarvio 2012	Tilinpäätös		LAHTI Talousarvio 2012
	2010	2011 (ennuste)	
Asukasluku 1.1.	101 588	102 100	102 700
Veroprosentti	19,00	19,50	19,50
1000 euroa			
Verotulot	324 573	343 412	347 500
Vuositulot	36 430	37 927	32 629
Investointien omahankintameno	46 803	58 862	56 004
Lainat/kaupunki, milj.€	87,8	111,0	135,0
Investointien tularahoitus, %	77,8	64,4	58,3
Lainat €/asukas*	864,3	1087,2	1314,5
Lainat /konserni, milj. €	314,9	371,1	403,1
Lainat €/asukas**	3099,8	3634,7	3925,0

* ilman tytäryhteisöjä ** sisältää tytäryhteisöt
Investointien omahankintameno = käyttöomaisuusinvestoinnit - rahoitusosuudet
ESS / AH

vän vähän. Esitys on laadittu niin sanottujen virallisten tietojen pohjalta, jotka edelleen ovat ennakkoinneet ensi vuodelle jopa lievää kasvua.

Toisaalta synkimmät viime päivien ennusteet ovat jo tarjonneet miinusmerkkisiä lukuja.

On selvää, että jos niin käy, se heijastuu kielteisesti talousarvioimme lukuihin. Ei meiltä rahat heti loppu, mutta sellaisessa tilanteessa joutuisimme rea-

goimaan muutenkin kuin tekemällä lisää velkaa.

Velkamäärä kasvaa

Lisää velkaa kaupunki joutuu ensi vuonna joka tapauksessa ottamaan roppakaupalla. Budjetti on tosin periaatteessa saatu tasapainoon, vaikka valtio leikkaa avustuksiaan toistakymmentä miljoonaa euroa. Vuositulot ei kuitenkaan riitä täysin kattamaan kaikkia investointeja, joten on turvaututtava lai-

Lahti rakentaa 2012

- Lotilan koulun korjaus 1,0 miljoonaa euroa
- Lyseon muutostyöt 3,3 milj e
- Tenava-Tonttilan päiväkotit 2,5 milj e
- Kariston palvelukeskus 4,2 milj e
- Mukkulan kevytalli ja tekonurmikenttä 1,9 milj e
- Kisapuiston jalkapallokentän valaistus 0,7 milj e
- Osastojen remontit kaupunginsairaalaan jatkuvat.
- Käytöjen korjauksia Tapparakadulla, Lahdenkadulla, Teivaankadulla.
- Kärpäsen koulun (2,7 milj e) ja Jalkarannan hoitokodin (2,6 milj e) hankkeita saatetaan joutua harkitsemaan rahoituksen ta- kaa. Kärpäsen koulun valtionapu on supistumassa. Hoitokodin kokoa ja profiilia saatetaan ehkä muuttaa.
- Talousarviossa ei uutta pääpaloasemaa, koska kaupunki selvittää sen toteutusta yhtiömuodossa.

narahaan.

Ei riitä, että kunta saavuttaa nollatuloksen. Pitäisi tehdä vahvaa positiivista tulosta eli voittoa, jotta velkaantumisen pysäytettäisiin, kaupunginjohtaja huomautti.

Hän muistutti, että ensi vuoden tasapainoon vaikuttaa vahvasti Lahti Energia Oy:tä saatavaksi merkitty poikkeuksellisen suuri osinkotulo, peräti 27 miljoonaa euroa. Sen taustalla on yhtiön erityi-

sen hyvä tulosvuosi, minkä vuoraan ei kuitenkaan jatkossa voi enää laskea.

Tiitön edustajien kanssa on todettu, että kestävä osinkotaso on seuraavina vuosina enintään 15 miljoonaa euroa. Siihen pyritään, mutta sitä ei markkinatilauudessa voi aina luvata.

Kipuraja olemassa

Myllyvirran mielestä kaupungin omien lainojen runsaan sadan miljoonan euron potti ei si-

nänsä vielä ole hälyttävän suuri. Konsernilainojenkaan määrä ei hirvittävä, onhan niistä suuri osa antolainoja tytäryhtiöille. Velkaantuminen pitää silti saada hallintaan, ennen kuin kipuraja tulee vastaan.

Viime kädessä lyssyminen on niin meillä kuin muuallakin siitä, löydämmekö yhteisen tahtotilan siitä, että suostumme oikeasti muutoksiin, joita velkaantumisen pysäyttäminen edellyttää. Vai syntyykö ymmärrys vasta, kun on ajettu kiville.

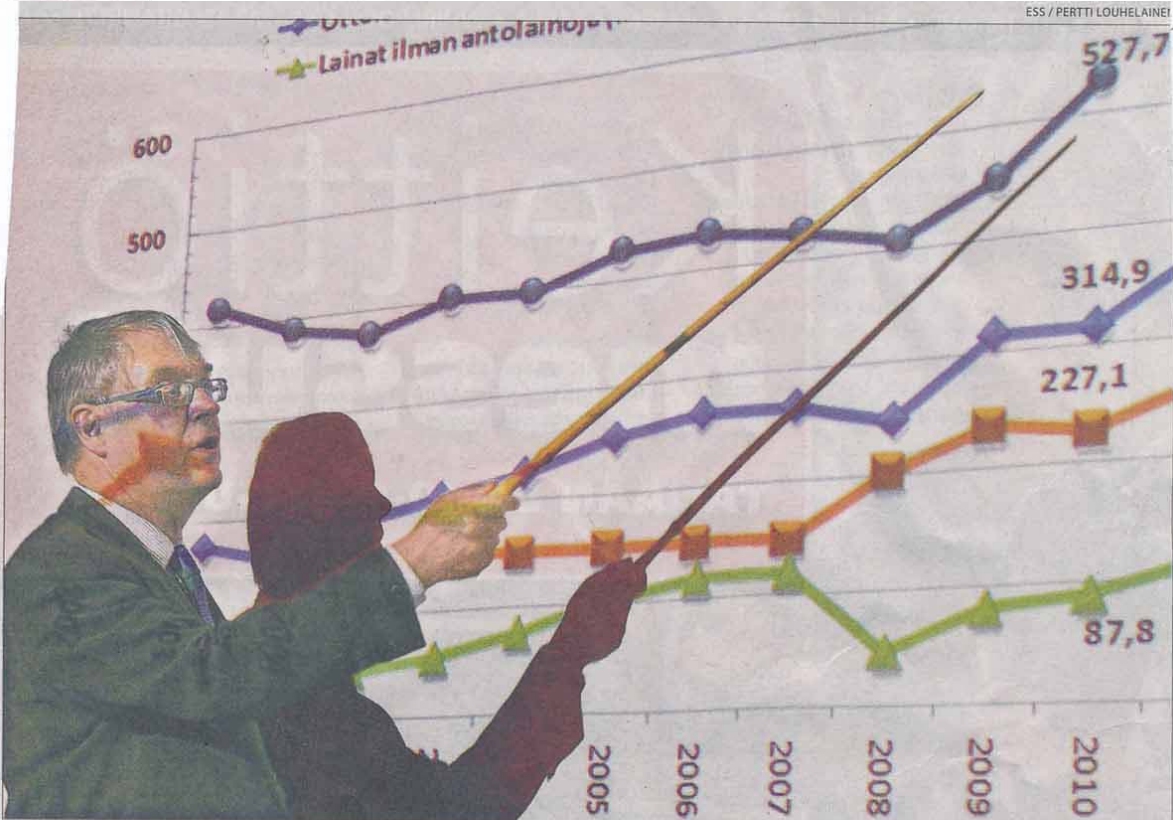
Tahtotilaa etsiessään Lahti yrittää työskennellä määrätietoisesti taittaakseen menojensa kasvun, joka ensi vuonna on neljän prosentin luokkaa.

Viime vuonna lanseerattua tuottavuusohjelmaa jatketaan, toimintoja tehostetaan ja uusia tulonlähteitä pohditaan.

Samalla kaupungin kasvua ja vetovoimaa turvataan erilaisilla kehittämisshankkeilla.

Erityinen huomio kohdistetaan avoterveydenhuoltoon ja vanhusten palveluihin siinä toivossa, että lisäpanostukset auttavat hillitsemään menojen kasvua tulevina vuosina.

Ei kaupungin toiminta voi olla pelkkää menojen vähentämistä, Myllyvirta perustelee sat-sauksia.

Lainakäyrät sojottavat uhkaavasti ylöspäin kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirran talousarvioesityksessä.

Lahden ensi vuosi osinkotulojen varassa

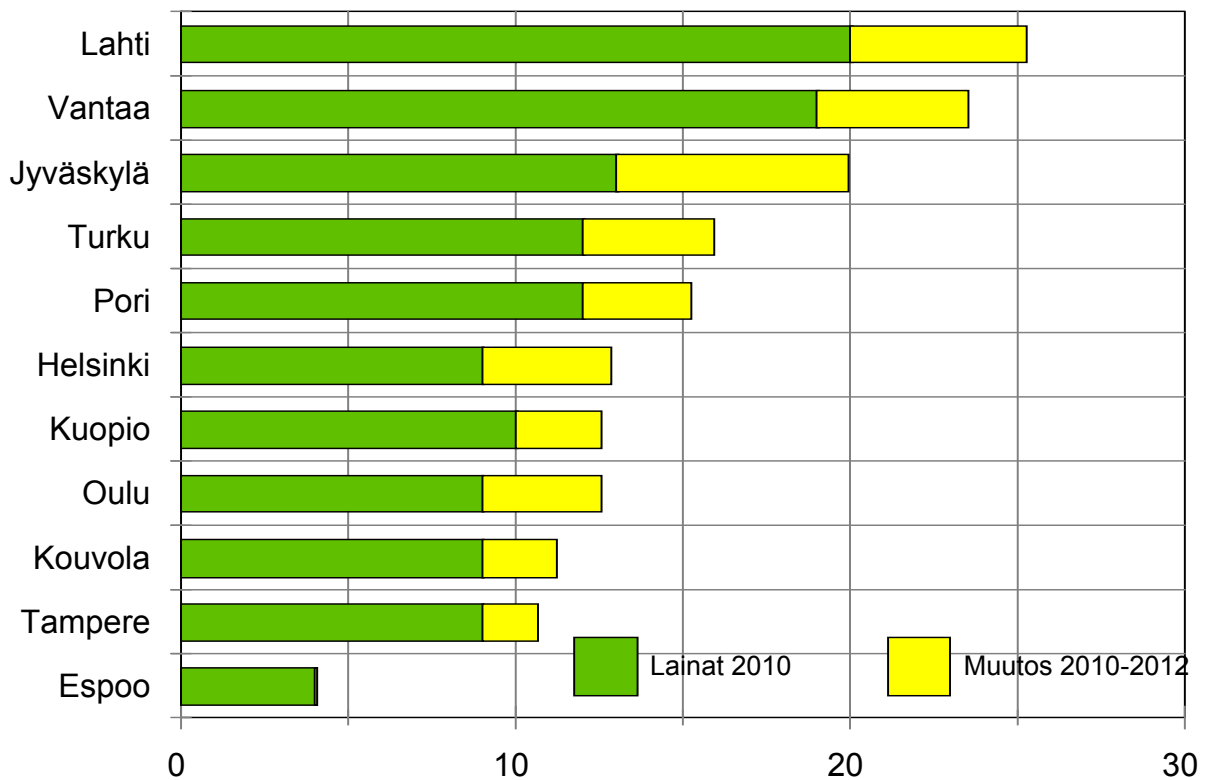
6 Lainat

6.1 Vuoden 2012 talousarvio

Suuret kaupungit Espoota lukuun ottamatta joutuvat ottamaan lisää velkaa. Velka kasvaa vuoden 2010 tilinpäätöksestä 1,1 miljardia euroa. Vuonna 2012 velkaa olisi noin 5,2 miljardia euroa.

Kuviossa 11 esitetään 11 kaupungin lainat veroprosentteina ja lainakannan muutos 2010–2012. Eniten velkaa asukaslukuun suhteutettuna on Vantaalla (taulukko 6) ja vähiten Espoossa. Espoon velkaa vähentävät elinkaarimallilla toteutetut investoinnit.

Kuvio 11. Kaupunkien lainakanta veroprosentteina 2010 ja muutos 2010–2012

6.2 Lainojen vertailukelpoisuus

Kunta- ja hallintoministeri Henna Virkkunen on pohdiskellut vero- ja velkakaton asettamista kunnille: ”Perälauta löytyy, sen mallia ei ole vielä linjattu. Suomi on siitä harvinainen maa siinä suhteessa, että meillä ei ole kunnilla vero- eikä velkakattoa.”

Kattojen määrittely on vaikeaa. Kaupunkien lainat eivät ole vertailukelpoisia⁸. Sama lainamäärä euroa/asukas merkitsee erilaista rasitetta eri kunnille. Tämän takia esimerkiksi asukaslukupohjainen lainakatto ei ole perusteltu. Asiaa hämärtää myös se, että kunnat organisoivat toimintojaan eri tavoin. Seuraavassa muutama esimerkinomainen ero:

⁸ Heikki Helin, Velkaa velan päälle. Kuntien lainakannan kehitys 2000-luvulla. Helsingin kaupunki. Tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2011:4.

- Liikelaitokset: Helsingissä on energialaitos kaupungin liikelaitoksena, Lahdessa ja Jyväskylässä se on kaupungin yhtiö, ja Espoo on myynyt oman yhtiönsä.
- Toimitilojen hankinta vuokraamalla pitkäaikaisin sopimuksin
- Erilaiset elinkaarimallit
- Erot toiminnan organisoinnissa. Isäntäkuntamallissa kiinteistöt ovat isäntäkunnan.
- Konsernipankit, joissa kaupungin yhtiöiden lainat kiertävät peruskaupungin kautta, mistä välitystoiminnasta kaupunki saa korkotuloja. Kaupungin lainamäärää lähenee näissä tapauksissa konsernilainamäärää (esimerkiksi Lahti).
- Muita organisaatioeroja: ammatillinen koulutus, suuret kulttuurilaitokset.

Konsernilainojen huomioon ottaminen parantaa vertailtavuutta mutta ei ratkaise ongelmaa. Taulukossa 3 on erilaisia vertailussa huomioitavia tekijöitä. Ne liittyvät edellä lueteltuihin piirteisiin toimintojen organisoinnissa.

Kuvio 12. Keskisuomalaisen uutisointia Jyväskylän talousarviosta (27.10.2011)

KESKISUOMALAINEN

TORSTAINA 27.10.2011

TOMMI LIIMATAINEN otti Idols-tehtävän vastaan innoissaan. sivu 22

MAURI PEKKA sanoistaan myrsk

JYVÄSKYLÄN TALOUS

VAIHTOEHDOT VÄHISSÄ

● Jyväskylä velkaantuu ensi vuonna ennätysmäärän, 70,1 miljoonaa euroa. Kaupungin velan kokonaismäärä nousee näin 397 miljoonaan.

● Velkaantumiselle on vain hyvin vähän vaihtoehtoja ja kaikki ne kirpaisivat jyväskyläläisiä kipeästi. Esimerkiksi tuloveroprosenttia pitäisi korottaa nykyisestä 19 prosentista 22,75 prosenttiin, jotta 70 miljoonan euron lisävelalta voitaisiin välttyä. Keskituloisen kukkarossa korotus tietäisi himpun alle satasta kuukaudessa.

● Muita vaihtoehtoja olisivat kaikkien investointien lopettaminen tai omaisuuden myynti.

● Investoinneista monet ovat sellaisia, joita ei voi keskeyttää, kuten Kyllön terveysaseman remontti ja Palokan koulukeskuksen rakentaminen.

● Myytävääkään ei kaupungilla liiemmästi ole. Esimerkiksi Jyväskylän Energian omistuksen valtuusto on linjannut strategisesti tärkeäksi. Myös liikelaitosten, kuten Kylän Kattauksen palvelut jouduttaisiin kuitenkin osta-

maan jostakin.

● Talousjohtaja Ari Hirvensalo pitää vaihtoehtoista järkevimpänä käyttötalouden menojen hillitsemistä. Vuoden 2008 liitoksen jälkeen kuntien yhteinen menokuri lähti lapasesta niin, että käyttötalouden menot ryöpsähtivät 9,4 prosentin kasvuun. Jatkossa menojen kasvun pitää painua nolnaan, jotta talous saadaan tasapainoon.

● Tasapaino saavutettaisiin joka tapauksessa vasta vuonna 2014.

JYVÄSKYLÄN SEUTU 6

Kuvio 13. Kaupunkien lainakannan vertailua (HS 28.11.2011)

Ei se Espoo niin vauras ole

28.11.2011

Kaupungin mitätön velka ei tunnukaan pieneltä, kun tarkastellaan konsernilainoja.

UUTISANALYYSI

Elina Vantönen
elina.vantonen@hs.fi
Kirjoittaja on HS:n kaupunkitoimittaja.

Rikas Espoo. Vauras Espoo. Pihi Espoo. Kun Helsingin länsinaapurista kirjoitetaan, nousee esille usein **vakavarainen talous**. Tällöin tarkastellaan yleensä

vuosikatteen ja velkaantumisen kaltaisia tunnuslukuja. Niiden perusteella pääkaupunkiseudun kuntien talouksia verrataan toisiinsa.

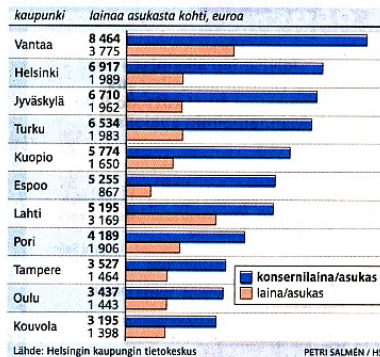
Tässä valossa Espoo näyttäytyykin pääkaupunkiseudun ja koko Suomen kuntapriimuksena. Espoon kaupungilla on velkaa asukasta kohti vain vähän: 663 euroa vuonna 2011.

JOHTOPÄÄTÖS kuitenkin riippuu siitä, mitkä tunnusluvut tarkasteluun valitaan.

Tyypillisesti katsotaan kaupungin, ei kaupunkikonsernin velkaa. Luku ei sisällä konsernilainoja eli esimerkiksi kunnan omistamien yhtiöiden ja liikelaitosten velkaa.

Joidenkin kaupunkien kohdalla näissä veloissa on hyvin suuri ero. Espoo-konsernilla on velkaa asukasta kohti 5 000 euroa ja rapiat, eli moninkertaisesti enemmän kuin pelkällä kaupungilla.

Kaupunkien ja kaupunkikonsernien lainat 2010

Tällä summalla Espoo laskeutuu palkintosijoita Suomen kuntakentän keskikastiin.

ONGELMAA ei täysin ratkaise, että huomio kiinnitetäisiin vastedes ensisijaisesti

kuntakonsernien lainoihin. Asiantuntijatkin ovat osin erimielisiä siitä, onko mielekkäämpää tarkastella kaupungin vai kaupunkikonsernin velkataakkaa.

Esimerkiksi apulaisjohtaja Reijo Vuorento Kuntaliitosta pitää peruskunnan lainakantaa epäyhtenäisenä kuntakentässä merkittävänä mittarina. Espoon rahoitusjohtaja Reijo Tuori ja kunnallistaloudesta tohtoriksi väitellyt Lotta-Maria Sinervo puolestaan suosivat koko konsernia.

YHTEISYMMÄRRYS vallitsee kuitenkin siitä, että kuntien talouksien vertailu on nykyään vaikeaa.

Sitä hankaloittavat muun muassa liiketoiminnan moninaiset järjestelytavat, verotuloihin ja valtionosuuksiin liittyvät ratkaisut sekä investointien uudet rahoitusratkaisut. Tällaisiin kuuluu esimerkiksi toimittajien rakentaminen niin sanotulla

elinkaarimallilla, joissa kaupunki sitoutuu vuokralaiseksi yleensä noin 20 vuodeksi.

Tätä vuokravastuuta voi verrata pitkäaikaiseen lainanottoon. Espoon kaupungin lainamäärä kasvaisi yli sadalla miljoonalla eurolla, jos kaupunki olisi rakentanut tilat lainarahalla itse.

ABSOLUUTTISET luvut kertovat vain osan totuutta. Esimerkiksi Helsingillä on oma energiayhtiö, joka joutuu tekemään suuria investointeja kunnan lainoittamana.

Tämä nostaa Helsingin konsernilainojen määrää, mutta ei lisää kaupungin riskejä: on käytännössä mahdollista, että Helsingin Energia menisi konkurssiin. Espoon kohdalla on kuitenkin todettava, että muihin suurin kaupunkeihin verrattuna sen talous on lähes millä tahansa mittarilla mitattuna vakaalla pohjalla.

Liiketoiminnan organisointi

Eniten kaupunkien lainamäärien vertailua vaikeuttaa liikelaitosten organisaatioiden erilaisuus. Jos kaupungin omassa organisaatiossa on energia-, vesihuolto- tai sata-malaitos, sillä on yleensä lainaa enemmän kuin kaupungilla, jossa nämä toiminnot on yhtiötetty.

Jos kaupunki on myynyt esimerkiksi energiayhtiön, sillä on myyntituloja jäljellä (Espoo). Niitä voidaan käyttää investointien rahoittamiseen, mikä vähentää lainan tarvetta.

Kaupunki voi välittää lainaa omalle yhtiölleen. Yleensä se saa siitä "välityskorkoa". Lahdessa tämä on järjestetty ns. konsernipankin kautta. Tällöin kaupungin lainakannassa ovat tytäryhtiöille välitetyt lainat. Lahti käyttää lainakantaa esittäessään kahdenlaisia lukuja: virallisen kaavan mukainen 403 miljoonaa euroa (mukana välitetyt lainat ja konsernitalletukset) ja kaupungin omaan perustoimintaan kohdistuvat 135 miljoonan euron lainat. Kuopion talousarviossa on myös ns. välitetyt lainat ilmoitettu erikseen (Kuopion Pysäköinti Oy:lle 18 miljoonaa euroa).

Oulun talousarviossa on eritelty tuotannolliseen toimintaan (liikelaitokset ja tytäryhtiöt) kohdistuvat 90 miljoonan euron lainat, perustoimintaan kohdistuvat 212 miljoonan euron lainat sekä elinkaarimallin mukainen 19 miljoonan euron erä.

Antolainat

Kaupungeilla on vaihteleva määrä antolainoja. Joillakin kaupungeilla antolainoja on enemmän kuin ottolainoja (taulukko 2). Konsernitasolla antolainojen määrä vähenee, koska merkittävä osa lainoista on myönnetty kaupungin omille yhtiöille. Jyväskylän kaupungilla on antolainaa Jyväskylä energia Oy:lle 266 miljoonaa euroa. Antolainat ovat peräisin energiatoiminnan yhtiöittämisestä vuonna 1997 ja Jyväskylän kaupungin, entisen maalaiskunnan ja Korpilahden alueen vesiliiketoimintojen myynnistä yhtiölle.

Taulukossa 2 esitetään peruskaupungin ja konsernin lainat ja lainasaamiset vuonna 2010. Kaupunkien antolainoista merkittävä osa suuntautuu konsernissa mukana oleville yksiköille, koska kaupunkien lainasaamiset ovat yhteensä 3,4 miljardia euroa, mutta konsernin 0,9 miljardia euroa.

Taulukko 2. Kaupungin ja konsernin lainat ja lainasaamiset miljoonaa euroa 2010

	Lainat		Lainasaamiset	
	Kaupunki	Konserni	Kaupunki	Konserni
Helsinki	1 171	4 072	1 648	676
Espoo	215	1 303	303	204
Tampere	312	752	431	9
Vantaa	755	1 693	235	5
Turku	352	1 159	72	3
Oulu	204	487	9	1
Jyväskylä	257	878	285	3
Lahti	341	528	236	6
Kuopio	154	539	53	0
Pori	123	281	129	5
Kouvola	158	331	25	6
Yhteensä	4 042	12 022	3 426	918

Helsingin Vesi -liikelaitoksen toimintojen luovutus Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten perustamalle Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymälle (HSY) vuonna 2010 heijastuu vuoden 2010 tilinpäätökseen. Helsingin Veden liiketoimintojen kauppahinnaksi muodostui 985,4 miljoonaa euroa. 686,7 miljoonaa euroa jäi HSY-kuntayhtymän pitkäaikaiseksi velaksi Helsingin kaupungille. Se on yli kolmasosa Helsingin lainasaamisista.

Elinkaarimallit

Elinkaarimallissa yksityinen yritys rahoittaa suuren kunnan investoinnin, toteuttaa sen ja vastaa hankkeen ylläpidosta sovittun ajan. Kunnan ei tarvitse järjestää hankkeen rahoitusta, vaan se maksaa vuotuisen maksun. Menettelyllä voidaan käynnistää rakennushankkeita, joka eivät muutoin mahtuisi kunnan talouden raameihin. Elinkaarimallia on arvosteltu köyhän miehen osamaksukaupaksi, joka syö budjettirahat pitkälle tulevaisuuteen.

Eniten elinkaarimallia on käyttänyt Espoo⁹. Mallilla toteutettavia hankkeita on muissakin kunnissa. Kuopiossa¹⁰ toteutetaan 93 miljoonan euron hanke kaupungin kiinteistöyhtiön

⁹ Elinkaarihankkeiden ja pitkäaikaisten vuokrasopimusten jäljellä oleva pääomavuokra (kaupunginjohtajan esittelykalvot 27.10.2011): Sello, kirjasto, musiikkisali, Juvenalia ym. 26,6, Kaivomestarin kiinteistö (Kuninkaantien lukio ym.) 24,7 Me, Kilon sosiaali- ja terveysasema 6,7, Tapiolan terveysasema 21,2, Entresse ja Porrastalo, Keski-Espoon aluekirjasto 26,3 ja Muut pitkäaikaiset vuokrasopimukset 8,2. Yhteensä 113,7 miljoonaa euroa.

toimesta. Oulun talousarviossa todetaan, että ”kaupungilla on tulevana vuosina edessä merkittäviä investointeja ja investointien toteuttamisen yhteydessä harkitaan vaihtoehtoisia toteutusmalleja, kuten vuokraus – ja ppp11 – mallit” .

Jyväskylässä Huhtasuon elinkaarihankkeen toteutuksesta on päätetty kaupunginvaltuustossa ja -hallituksessa touko-kesäkuussa 2011¹².

Tilojen vuokraus

Jyväskylän vuoden 2012 talousarviossa on investointeja noin 83 miljoonalla eurolla. Tämän lisäksi kaupunki hankkii vuokratiloja 26 miljoonalla eurolla. Ne kasvattavat kaupungin käyttömenoja vuokrasopimusten mukaisilla summilla. Pitkäaikaiset vuokrasopimukset tekee tilahallinto haettuaan ensin asianomaiselta lautakunnalta lausunnon vuokrakohteen tarpeellisuudesta, sisällöstä ja taloudellisesta sitoutumisesta vuokrakustannuksiin. Vastaavia hankkeita on kaikilla kaupungeilla.

Kiinteistö voidaan myydä ja vuokrata kaupungin käyttöön¹³. Tällaisilla menettelyillä voidaan hillitä velan kasvua, mutta siitä ei ole selvityksiä, ovatko ne kaupungin edun mukaisia. Menettelyn laajuudesta ei ole tietoa.

Muut organisaatioiden erot

Kaupunkien muiden toimintojen kuin liiketoiminnan organisoinnissa on eroja. Tällaiset erot heijastuvat palvelujen kustannuksiin. Palvelut vaativat investointeja tiloihin, mutta nämä erot tuskin vaikuttavat merkittävästi lainalukujen vertailuun. Esimerkiksi Espoossa, Jyväskylässä, Lahdessa ja Kuopiossa ei ole kaupungin organisaatiossa ammatillista koulutusta.

¹⁰ Lemminkäinen Oyj:n lehdistötiedote 27.1.2011:

”Kuopion mittavan elinkaarihankkeen toisen uudisrakennuksen, Puijonsarven koulun, harjannostajaisia juhlietaan 27.1.2011. Koulun detaljisuunnittelu aloitettiin syksyllä 2009, ja rakennus valmistuu heinäkuussa 2011.

Kuopion kaupunginhallitus valitsi Lemminkäinen Oyj:n elinkaarihankkeen palvelun tuottajaksi heinäkuussa 2009. Puijonsarven koulun lisäksi ovat hankkeen uudisrakennuskohteita Martti Ahtisaaren koulu, joka valmistuu niin ikään kesällä 2011, sekä kesällä 2012 valmistuva Puijonlaakson päiväkotikoulu. Hankkeeseen kuuluu lisäksi Rajalan ja Pohjantien koulujen peruskorjaaminen. Nämä työt valmistuvat kesällä 2012 ja kesällä 2013. Rakennusten hoito ja ylläpito ovat Lemminkäisen vastuulla 25 vuoden palvelujakson ajan. Hankkeen kokonaisarvo on 93,5 miljoonaa euroa. Kiinteistö Oy Kuopion koulutilat omistaa elinkaarihankkeessa peruskorjattavat sekä uudisrakennettavat kiinteistöt. Kiinteistöosakeyhtiön omistaa Kuopion kaupunki.”

http://www.lemminkainen.fi/ppp/Tiedotteet/27_1_2011_Puijonsarven_koululla_harjannostajaiset

¹¹ PPP-malli = public private partnership-malli, julkisen ja yksityisen tahon kumppanuusmalli eli niin kutsutut PPP-hankkeet,

¹² YIT Rakennus Oy:n ja YIT Kiinteistötekniikka Oy:n konsortio toteuttaa Huhtasuolle vuosina 2012–2013 päiväkodin ja erityiskoulun sekä vuosina 2013–2015 yhtenäiskoulun, joista konsortio kantaa elinkaarivastuun vuoteen 2033 asti. Investoinnin rakennuskustannusindeksiin sidottu arvo on 35,5 M€ (alv 0 %), jonka rahoittamiseksi kohteen omistajaksi perustettu kaupungin omistama KOy Jyväskylän Huhtasuon koulukeskus hakee kaupungin takausta tarvittavalle lainasummalle. Kaupungin takaus on 45 milj. euroa.

¹³ Myynti ja takaisinvuokraus (Sale and leaseback). Järjestelyssä omistaja myy kiinteistön sijoittajalle ja vuokraa sen omaan käyttöönsä takaisin. Vaikka vuokrasopimus teknisesti tehdäänkin vasta kaupan jälkeen, molemmat sopimukset valmistellaan samanaikaisesti.

Taulukko 3. Lainakannan suuruuteen vaikuttavia tekijöitä

Helsinki	Espoo	Tampere
Lainan tarvetta lisäävät isot liikelaitokset:	Energiayhtiö myyty	Liikelaitokset:
Helsinki Energia		Vesiliikelaitos
Helsingin Satama	Elinkaarihankkeet	Kaupunkiliikenneliikelaitos
HKL	Pitkäaikaisten vuokrasopimukset	
		Tampereen Sähkölaitos Oy
Vantaa	Turku	Oulu
50 milj.e koroton laina valtiolle	Vesiliikelaitos	Tuotannollisen toiminnan (energia ja vesihuolto ym) ja tytäryhtiöiden
186 milj, e sitoumus kehäradan rakentamiseen	Satamaliikelaitos	lainat 90 milj. e
	Henkilöstökassa 50 milj.e	Peruskaupungin lainat 212 mij.e
Vantaa Energia Oy	Turku Energia Oy, osinko 14 milj. e	PPP-malli 20 milj.e
Jyväskylä	Lahti	Kuopio
Jyväskylän Energia Oy:lle lainaa 266 milj. e josta korkotuloja 16 mil.e	Konsernipankki, lainaa 403 milj.e tästä lainoja tytäryhtiöille 268 milj.e	Energialiikelaitos
Elinkaarimalli 45milj.e	peruskaupungin lainoja 135 milj. e	Vesiliikelaitos
		"Läpilainasta" Kuopion Pysäköinti Oy:lle 18milj.,e
Vuokrahankkeita	Energiayhtiöltä osinkoa 27 milj.e	Elinkaarimalleja
Kouvola	Pori	
KSS energia Oy	Liikelaitokset:	
	Satama	
Liikelaitos Kouvolan Vesi	Vesi	
	Porin Energia Oy	

Lainakannan kehitys

Talousarvioiden mukaan 11 suurimmalla kaupungilla on vuoden 2012 lopussa lainaa noin 5,2 miljardia euroa. Vuonna 2010 lainaa oli 4,0 miljardia euroa. Vuosina 2010–2012 kasvu oli 2,8 miljardia euroa. Vuonna 2010 näillä kaupungeilla oli konsernilainoja 12,0 miljardia euroa.

Velkaa velan päälle -tutkimuskatsauksessa kokeiltiin erilaisia lainakannan kuvaustapoja. Uusina mahdollisina tunnusluina esitettiin lainamäärän laskemista veroprosentteina tai jakamista verorahoituksella (verot + valtionosuudet). Ne ovat helpommin ymmärrettäviä kuin nykyisin käytössä olevat luvut. Ne ottavat myös jollain tavalla huomioon lainamäärän rasiuksen kunnan taloudelle.

Tämä tarkastelu on osoittanut, että mikään tunnusluku ei korjaa kuntien erilaisesta lainakannasta aiheutuvia eroja. Lainat heijastelevat kuntien toiminnan organisoimisen eroja (suuret liikelaitokset kaupungin organisaatiossa, yhtiönä tai myyty). Toisaalta kunnissa on otettu käyttöön tilojen hankinnassa tapoja, joilla välteään lainamäärän kasvua (elinkaarimallit, vuokraus, myynti ja takaisinvuokraus).

Taulukko 4. Lainojen ja konsernilainojen kehitys 2000–2010, miljoonaa euroa

	Lainakanta 2010		Lainakannan muutos 2000–2010		Konsernilainakanta 2010		Konsernilaina- kannan muutos
	Milj. euroa	Euroa/ asukas	Milj. euroa	Euroa/ asukas	Milj. euroa	Euroa/ asukas	Milj. euroa
Koko maa	10 519	1 956	6 656	1 211	24 581	4 573	11 841
Helsinki	1 171	1 989	946	1 585	4 072	6 918	2 484
Espoo	215	867	157	597	1 303	5 253	568
Tampere	312	1 464	239	1 091	752	3 526	391
Vantaa	755	3 775	600	2 905	1 693	8 464	1 087
Turku	352	1 983	199	1 098	1 159	6 534	445
Oulu	204	1 442	132	857	487	3 435	240
Jyväskylä	257	1 962	140	965	878	6 710	483
Lahti	341	3 356	167	1 563	528	5 194	122
Kuopio	154	1 650	129	1 375	539	5 775	297
Kouvola	123	1 399	65	761	281	3 196	88
Pori	158	1 906	70	827	331	3 990	137
Yhteensä	4 042		2 845		12 022		6 343

Taulukko 5. Lainoihin liittyviä tunnuslukuja

	2010				Lainojen kasvuvuotia 2000–2010
	Euroa/ asukas	Velka veroprosenttia	Velka/ verorah.	Suht. velk.,%	
Koko maa	1 956	12,7	0,4	44,5	10
Helsinki	1 989	9,9	0,4	42,8	6
Espoo	867	3,8	0,2	26,9	5
Tampere	1 464	9,2	0,3	38,3	8
Vantaa	3 775	20,6	0,8	79,3	10
Turku	1 983	12,8	0,4	44,2	4
Oulu	1 442	9,1	0,3	38,9	6
Jyväskylä	1 962	13,3	0,5	51,1	9
Lahti	3 356	23,0	0,7	74,7	6
Kuopio	1 650	10,9	0,4	42,6	8
Kouvola	1 399	9,3	0,3	36,3	8
Pori	1 906	13,1	0,4	39,7	6

Kuvio 14. Kalevan pääkirjoituksen otsikko Oulun kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä (1.11.2011)

Konsernitarkastelu korjaa joitakin peruskuntien lainojen vertailuongelmia, mutta vain joitakin.

Yleensä huomio kiinnitetään lainamäärän euroa/asukas ja sen perusteella tehdään yleensä liian suoraviivaisia johtopäätöksiä.

Espoon velka on pieni. Sen taustalla energiayhtiön myynti¹⁴ ja tilahankkeiden toteuttaminen kaupungin taseen ulkopuolella¹⁵, mikä ei näy lainaluvuissa kaupungin vahvan veropohjan lisäksi.

Kuntauudistuksen tavoitteena on luoda maahan vahvoja peruskuntia. Kukaan ei ole määritellyt, millainen on vahva peruskunta talousluvulla mitaten. Pelkästään lainojenkin vertailuun liittyy melkoinen joukko ongelmia, kuten tämäkin suurten kaupunkien lainojen tarkastelu osoittaa.

20 TIISTAI | MARRASKUUTA 2011

PÄÄKIRJOITUS

YHTEYSTIEDOT
Puhelin 044 791
Sähköposti paa
Kalevan vaihde

Uudelle Oululle kamreeribudjetti

Uuden Oulun yhteinen talousarvio on hyvää harjoitusta tulevaa varten. Yleiseen kuntakenttään verrattuna Oulun talouskunto on vielä iskussa, mutta löysäilyyn ei ole varaa.

K. Uuden Oulun valmistelut ovat edenneet siihen pisteeseen, että kunnissa on laadittu ensi vuoden talousarviot yhteisten linjausten mukaisesti. Ensi vuoden talousarviot eivät sisällä suuria aloitteita ja avauksia, vaan eteenpäin mennään varovaisen varmallalla kamreerityyllillä.

Veroprosentit voidaan pitää ensi vuonna ennallaan, sillä verotulojen ja valtionosuuksien ennakoidaan kasvavan, vaikkakin hitaasti.

Tässä vaiheessa on vaikea ennakoita, mikä uuden Oulun veroprosentti on vuonna 2013. Oululaiset tuskin ovat valmiita maksu-miehiksi ja nostamaan nykyistä 19 prosentin kunnallisveroa yhtään korkeammalle.

Uuden Oulun talous olisi paremmissa kanteissa, jos kuntien valtionosuuksia ei karsittaisi. Verotulojen kasvua hidastavat myös yhteisöveron määräaikaisen jako-osuusko-roituksen asteittainen poistuminen ja Oulun jako-osuuden arvioitu pieneneminen.

Kiinteistöveron poistaminen verotulojen tasauksesta rokotaa kuntia eri tavalla. Yhteisöverotuottoon puolestaan liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta, sillä yritysten tuloksentekokyky riippuu kilpailukyvästä ja globaaleista markkinoista. Yritysten maksamien verojen ennakoidaan pienenevän ensi vuonna jopa kolmanneksen.

Ensi vuoden talouslaskelmissa pelataan varman päälle. Jokaiselle viidelle kunnalle on tähdennetty, että kuntaliitos ei tuo pöytä-tään uutta jakovaraa. Menot ja investoinnit on sopeutettava talouden kantokykyyn. Pi-temmän päälle kukaan ei voi elää velaksi.

Ongelmakohtina taloutta hiehtävät tulo-pohjan rapautuminen tai liian hidas kasvu. Toimintakatteen alijäämä puolestaan kas-vaa voimakkaasti. Investoinnit ovat monin paikoin ylmitoitettuja suhteessa vuosikat-teeeseen.

Uudessa Oulussa otetaan ensi vuonna lai-naa noin 125 miljoonaa euroa, mikä nostaa velan asukasta kohden 2 500 euroon. Laino-ijen korkomenot ovat suoraan poissa toimin-nasta.

Työllisyyskehityksen heikkeneminen hei-jastuisi heti paineena talousarvion uudel-leenarviointiin.

Kukaan kuntapäätätäjä ei halua puhua edessä olevista leikkauksista. Uuden Oulun

”Yhteisten periaatteiden mukaan valmisteltu talousarvio on hyvä sormiharjoitus tulevaa varten. Samalla päätätäjille avautuu talouden kokonaiskuva.”

päätätäjät joutuvat kuitenkin jo ensi vuo-nna pohtimaan, mistä ensimmäisenä liitos-vuonna 2013 leikataan ja paljonko. Ei ole vaikea kuvitella, mihin leikkaukset osuvat, kun tiedetään, että 80 prosenttia kuntame-noista koostuu sosiaali-, terveys- ja opetus-toimesta.

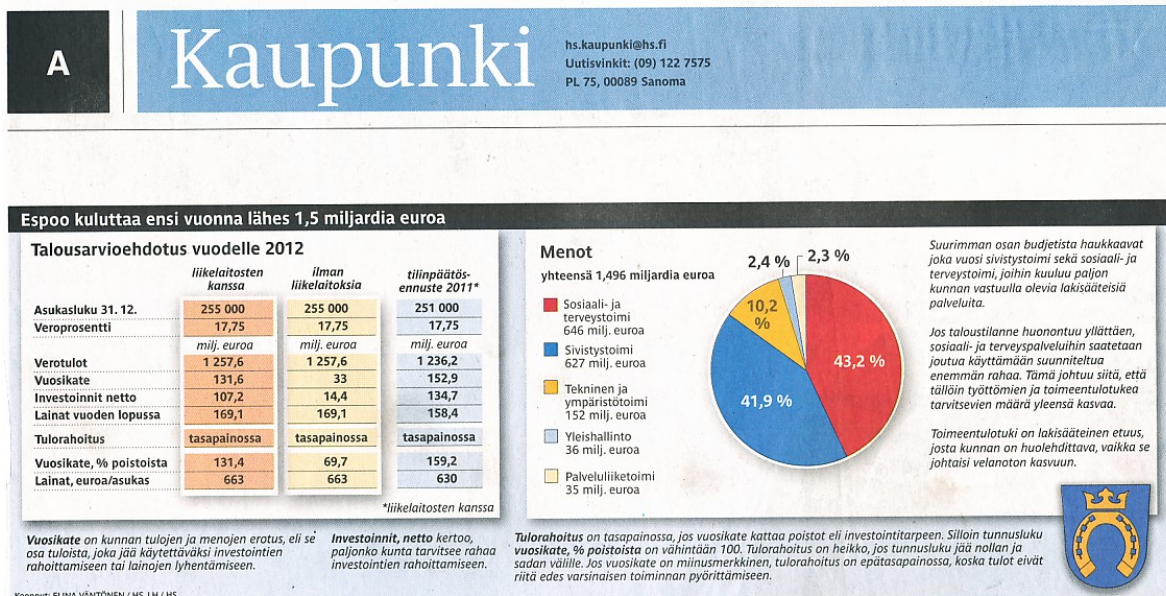
Epävarma taloustilanne heijastuu monin tavoin valtion ja kuntien talouteen. Pienistä valonpilkahduksista huolimatta talouden näkymät ovat sumeat. Tässä tilanteessa on viisasta käyttää harkintaa ja malttia. Kunta-talouteen ei ole luvassa pikaista ihmelääket-tä. Silti Oulun talouskunto on Suomen kärki-kaartia.

Vaikka investoinnit on tarkoitus pitää ku-rissa, kolmena lähivuotena uudessa Oulussa on luvassa yli 500 miljoonan euron inves-toinnit. Ne pitävät osaltaan yllä painopis-teenä nostettua työllisyyttä ja kilpailukykyä.

¹⁴ Espoon talousarvio 2012: Espoon kaupungin peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahastoon on rahastoitu vuonna 2006 energiayhtiön myynnistä saadut tulot. Rahaston tarkoituksena on varmistaa kaupungin peruspalveluiden ja maanhankinnan investointien rahoitusta pitkällä aikavälillä. Rahaston pääoma oli vuoden 2010 lopussa yhteensä 375 milj. euroa. Espoon kaupungin peruspalvelujen kehittämisrahastoon on rahastoitu vuonna 2002 energiayhtiön myynnistä saadut tulot. Rahaston pääoma vuoden 2010 lopussa oli yhteensä 104 milj. euroa. Rahastoa puretaan 40 milj. vuonna 2012 euroa, ja 30 milj. euroa vuosina 2013 ja 2014. Vuosien 2012–2014 taloussuunnitelmaan sisältyvien vuosittaisten rahastopurkujen jälkeen rahasto tulee käytetyksi vuonna 2015.

¹⁵ Kaupungin taseeseen kirjattavat investoinnit ovat suunnitelmakaudella keskimäärin 220 milj. euroa/vuosi. Taloussuunnitelmassa olevien investointien lisäksi kaupunki toteuttaa koulujen peruskorjauksia ja eräitä muita hankkeita tytäryhtiönsä Kiinteistö Oy Espoon toimitilojen taseeseen sekä eräitä vuokrahankkeita. Espoon sairaalan peruskorjaus ja laajennushanke etenee, ja se toteutetaan aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti kaupungin taseen ulkopuolella joko elinkaarimallilla tai kaupungin omistaman yhtiön taseeseen. (Espoon talousarvio 2012)

Kuvio 15. Helsingin Sanomien uutisotsikko Espoon kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä (28.10.2011)

Pääkaupunkiseudun kuntapriimus haluaa säilyttää itsenäisyytensä

Espoon talous on tervein

7 Yhteenveto

Talouskehityksen epävarmuus heijastuu kaupunkien talousarvioihin. Taloutta kiristävät osaltaan valtion toimenpiteet valtion talouden tasapainottamiseksi.

Kaikkien suurten kaupunkien vuosikate jää poistoja pienemmäksi. Suurten kaupunkien vuosikate on 812 miljoonaa euroa ja poistot ovat 913 miljoonaa euroa. Talousarvioiden vuoden 2012 investoinnit ovat 1 822 miljoonaa euroa ja investointien omahankintamenot 1 760 miljoonaa euroa. Koska tulo-rahoitus ei riitä investointien kattamiseen, kaupungit ottavat lisää velkaa.

Vuodelle 2012 veroprosenttiaan korottavat Jyväskylä ja Pori. Alin veroprosentti on Espoon 17,75 ja korkein Kouvolan 20,00 prosenttia. 11 suurimman kaupungin verotulot kasvavat vuoden 2010 tilinpäätöksestä 577 miljoonaa euroa. Kasvusta 509 miljoonaa euroa tulee tuloveron kasvusta.

Suurissa kaupungeissa yhteisöveroa arvioidaan kertyvän noin 716 miljoonaa euroa. Sitä lisää yhteisöveron jako-osuuden tilapäinen korotus 5 prosenttiyksiköllä. Suurten kaupunkien yhteisöveroa korotus lisää noin 140 miljoonaa euroa. Tästä Helsingin ja Espoon osuus on noin 80 miljoonaa euroa.

Kiinteistöveroa kertyy suurissa kaupungeissa 556 miljoonaa euroa. Kasvua vuoteen 2010 on 36 miljoonaa euroa. Kiinteistöveroprosenttejaan korottavat vuodelle 2012 Tampere, Kouvola ja Pori. Yhteisöveron merkitys on vähentynyt yritysten talouskehityksen seurauksena. Vuonna 2012 viiden kaupungin (Jyväskylä, Lahti, Kuopio, Kouvola ja Pori) kiinteistöverot ovat yhteisöveroa suuremmat.

Suuret kaupungit Espoota lukuun ottamatta joutuvat ottamaan lisää velkaa. Velka kasvaa vuoden 2010 tilinpäätöksestä 1,1 miljardilla eurolla. Vuonna 2012 velkaa olisi noin 5,2 miljardia euroa. Eniten velkaa asukasluvuun suhteutettuna on Vantaalla ja vähiten Espoossa.

Taulukko 6. Yhteenveto vuoden 2012 talousarvioista

	Asukas- luku	Tulovero- prosentti	Vuosi- kate % poistoista	Investointien tulo-rahoitus- prosentti	Lainat euroa/ asukas
Helsinki	599 822	18,50	86,3	47,7	2 732
Espoo	255 000	17,75	131,4	72,7	663
Tampere	217 000	19,00	81,8	46,3	1 701
Vantaa	204 671	19,00	100,0	39,0	4 544
Turku	179 700	18,75	78,4	38,7	2 568
Oulu	189 338	19,00	65,8	35,0	2 087
Jyväskylä	133 000	19,50	33,7	17,5	2 952
Lahti	102 700	19,50	102,1	58,3	3 925
Kuopio	97 446	19,50	104,8	59,0	1 997
Kouvola	87 400	20,00	91,3	45,2	1 720
Pori	83 032	19,25	93,7	43,8	2 389

Kuvioluettelo

1. Investointien tulo-rahoitusprosentti talousarviossa 2012
2. Helsingin Sanomien Helsingin kaupunginjohtajan talousarvioesitystä kuvaava otsikko (8.10.2011)
3. Jyväskylän kaupunginjohtajan talousarvioesityksen uutisotsikko Keski-suomalaisessa (15.10.2011)
4. Helsingin Sanomien uutisen otsikkotiedot Vantaan kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä (18.10.2012)
5. Tuloveroprosentit 2009–2012
6. Aamulehden uutisotsikko Tampereen pormestarin talousarvioehdotuksesta (8.11.2011)
7. Savon Sanomien otsikoita Kuopion kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä (5.10.2011)
8. Verotulojen muutos prosenttia 2010–2012
9. Turun Sanomien uutinen kaupunginjohtajan talousarvioehdotuksesta (21.10.2011)
10. Etelä-Suomen Sanomien uutisotsikko ja pääkirjoituksen otsikko Lahden kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä (15.10.2011)
11. Kaupunkien lainakanta veroprosentteina 2010 ja muutos 2010–2012
12. Keski-suomalaisen uutisointia Jyväskylän talousarviosta (27.10.2011)
13. Kaupunkien lainakannan vertailua (HS 28.11.2011)
14. Kalevan pääkirjoituksen otsikko Oulun kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä (1.11.2011)
15. Helsingin Sanomien uutisotsikko Espoon kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä (HS 28.10.2011)

Taulukkoluet-telo

1. Verotulojen muutos 2010–2012, miljoonaa euroa
2. Kaupungin ja konsernin lainat ja lainasaamiset miljoonaa euroa 2010
3. Lainakannan suuruuteen vaikuttavia tekijöitä
4. Lainojen ja konsernilainojen kehitys 2000–2010, miljoonaa euroa
5. Lainoihin liittyviä tunnuslukuja
6. Yhteenveto vuoden 2012 talousarvioista

Liite 1. Vuoden 2012 talousarvioiden keskeisimpiä lukuja

Tulovero- ja kiinteistöveroprosentit 2012 ja veroprosenttien muutokset

	Tuloveroprosentti		Yleinen kiinteistö- vero-%		Vakituinen asuin- rakennus		Muu kuin vakituinen asuinrakennus	
	2012	Muutos	2012	Muutos	2012	Muutos	2012	Muutos
Helsinki	18,50		0,80		0,32		0,80	
Espoo	17,75		0,60		0,32		0,70	
Tampere	19,00		1,05	0,20	0,45	0,05	0,90	
Vantaa	19,00		1,00		0,32		1,00	
Turku	18,75		1,00		0,32		0,70	
Oulu	19,00		0,70		0,32		0,70	
Jyväskylä	19,50	0,50	1,15		0,50		1,10	
Lahti	19,50		1,00		0,50		1,00	
Kuopio	19,50		1,00		0,43		0,90	
Kouvola	20,00		1,35	0,15	0,55	0,05	1,15	0,05
Pori	19,25	0,50	0,90	0,10	0,35		0,95	

Verotulojen muutos 2010–2012, prosenttia

	Verotulot	Kunnan tulovero	Yhteisö-vero	Kiinteistövero	Valtionosuudet	Verorahoitus
Helsinki	9,9	10,9	5,0	5,1	-0,8	8,9
Espoo	6,2	6,0	9,3	3,5	54,6	7,2
Tampere	3,4	5,5	-23,7	19,3	8,7	4,6
Vantaa	7,9	6,4	30,2	6,2	9,3	8,1
Turku	5,7	3,1	32,9	3,0	7,2	6,2
Oulu	1,0	5,1	-36,3	3,8	6,7	2,3
Jyväskylä	5,8	6,0	-2,2	8,1	0,8	4,6
Lahti	7,1	7,1	13,2	0,9	7,8	7,3
Kuopio	9,1	8,3	26,5	8,3	11,9	9,9
Kouvola	9,0	8,5	4,3	20,3	7,4	8,5
Pori	9,0	8,3	19,9	10,2	-15,4	-0,5
Yhteensä	7,2	7,5	4,3	6,8	4,8	6,8

Vuoden 2012 verotulot ja valtionosuudet, miljoonaa euroa

	Vero- tulot	Kunnan tulovero	Yhteisö- vero	Kiinteis- tövero	Valtion- osuudet	Vero- rahoitus
Helsinki	2 754,8	2 290,0	270,0	194,0	248,0	3 002,8
Espoo	1 257,6	1 060,7	131,7	65,2	37,7	1 295,3
Tampere	784,1	678,0	56,0	50,0	229,0	1 013,1
Vantaa	868,0	742,0	63,0	63,0	141,0	1 009,0
Turku	645,8	532,8	71,4	41,5	335,5	981,2
Oulu	506,5	450,0	32,0	24,0	143,0	649,9
Jyväskylä	446,0	389,6	21,0	35,4	133,9	579,9
Lahti	347,5	301,9	20,8	24,6	144,9	492,4
Kuopio	336,0	298,0	17,2	20,8	134,0	470,0
Kouvola	313,3	273,2	17,9	22,2	157,5	470,8
Pori	276,0	245,6	14,7	15,7	137,8	413,8
Yhteensä	8 535,6	7 261,8	715,7	556,4	1 842,3	10 378,3

Vuosikate, poistot ja investoinnit 2012, miljoonaa euroa

	Vuosi- kate	Poistot	Tilikauden tulos	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Helsinki	316,1	366,2	41,0	67,5
Espoo	131,6	100,1	31,4	33,3
Tampere	68,0	83,1	-15,1	-16,4
Vantaa	69,1	69,0	0,1	0,2
Turku	46,9	59,8	1,8	1,0
Oulu	46,5	70,7	-24,2	-20,9
Jyväskylä	14,8	44,0	-29,2	-28,8
Lahti	32,6	32,0	0,7	0,8
Kuopio	43,0	41,1	6,0	6,1
Kouvola	17,3	18,9	-1,7	-1,7
Pori	26,7	28,5	9,8	9,8
Yhteensä	812,7	913,4	20,6	51,1

Rahoitusosan laskelman lukuja 2012, miljoonaa euroa

	Käyttöomai- suusinves- toinnit	Rahoitusosuudet investointi- menoihin	Käyttöomai- suuden myyntitulot	Investointien omahankinta- meno	Vars. toim. ja inv. netto- kassavirta	Lainakanta 31.12., milj.e
Helsinki	666,3	3,1	88,0	663,2	-274,5	1 639,0
Espoo	219,7	38,8	32,1	180,9	-11,4	169,1
Tampere	150,2	3,3	34,6	146,8	-60,4	369,3
Vantaa	190,5	1,5	53,4	189,0	-107,8	930,0
Turku	122,7	1,5	20,4	121,2	-55,5	461,5
Oulu	147,0	1,5	6,1	145,5	-98,5	301,9
Jyväskylä	86,5	1,8	12,4	84,8	-69,4	394,9
Lahti	58,0	2,0	2,8	56,0	-23,9	404,1
Kuopio	76,3	3,0	10,8	73,3	-24,3	194,6
Kouvola	42,8	4,5	4,5	38,3	-21,9	153,2
Pori	62,6	1,6	4,2	61,0	-30,6	198,5
Yhteensä	1 822,7	62,6	269,2	1 760,1	-778,3	5 216,1

Liite 2. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa (mukaan lukien lisätalousarviot), miljoonaa euroa, muutokset vuodesta 2011 vuoteen 2012 (Suomen Kuntaliitto, valtiovarainministeriön laskelma PBB)

1. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset	Menot	Tulot	Netto
Kustannustenjaon tarkistus:			
-VM		374	374
-OKM		38	38
VM, valtionosuusleikkaus (HO)		-631	-631
VM, yhdistymisavustuksen kattosäännön mukaisen vähennyksen palautus		45	45
VM, tietojärjestelmähankkeiden rahoituksen tarkistaminen		1	1
OKM, koulutuksen laadun kehittäminen (HO)	10	10	0
OKM, perustamishankkeet (HO)	-6	-6	0
OKM, vapaan sivistystyön menosäästö (HO)	-6	-6	0
OKM, valtionrahoituksessa toteutettavat säästöt ammattikorkeakouluissa (HO)	-4	-2	2
OKM, teattereiden ja orkesterien menosäästö (HO)	-2	-2	0
OKM, museoiden menosäästö (HO)	-3	-3	0
OKM, nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano vapaan sivistystyön oppilaitoksissa (HO)	1	1	0
OKM, nuorten yhteiskuntatakuun ja pitkäaikaistyöttömyyden torjunta nuorisotyössä (HO)	10	10	0
OKM, opintojen nopeuttamisen toimenpiteet yleissivistävässä koulutuksessa	-5	-5	0
OKM, vapaan sivistystyön toiminnan laajuuden ja valtionavustusten muutos	-1	-1	0
OKM, ammatillisen lisäkoulutuksen toiminnan laajuuden muutos	-2	-1	0
OKM, oppisopimuskoulutuksen toiminnan laajuuden muutos	-2	-2	0
OKM, ammattikorkeakoulujen toiminnan laajuuden muutos	-5	-2	3
OKM, nuorisotyön toiminnan laajuuden muutos	-4	-4	0
SM, maahanmuuttajien korvaukset	10	10	0
STM, kehittämishankkeet	-5	-5	0
STM, EVO-tutkimus (HO)	-5	-5	0
STM, perustoimeentulotuki (HO)	88	44	-44
STM, perustoimeentulotuki (perusturvan korotuksen ja asumistuen tulo-rajajen korotuksen johdosta perustoimeentulotuen menot alenevat, HO)	-44	-22	22
TEM, työllistämistuki kunnille	10	10	0
TEM, työllistämistuki kunnille: nuorten yhteiskuntatakuun ja pitkäaikaistyöttömyyden torjunta, josta 5 milj. € kohdistuu pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisen määräaikaiseen kokeiluun (HO)	12	12	0
Yhteensä	48	-141	-189

HO: Hallitusohjelman lisäykset ja säästöt ml. 100 milj. euron riihessä kohdennettavaksi sovittu säästö

2. Verotuksen ja maksujen muutokset			
Veroperustemuutokset/valtionosuuskompensaatio (mm. ansiotuloveroperusteiden inflaatiotarkistus -90 milj. €, työtulovähennyksen korotus -75 milj. €, perusvähennyksen korotus -177 milj. €, asuntolainojen korkovähennyksen ja kotitalousvähennyksen muutos 101 milj. €, pääomaverokannan korotuksen vaikutus alijäämähyvityksen kautta -20 milj. €, valtionosuuskompensaatio 263 milj. €			0
Lisäksi yhteisöverokannan alentaminen kompensoidaan kunnille yhteisöveron jako-osuuden kautta (staattisesti arvioitu verokannan alentamisen vuositasovaikutus kunnille 46 milj. €)			
Kuntien yhteisöveron jako-osuuden määräaikaisen 10 prosenttiyksikön korotuksen päättymisen		-519	519
Kuntien yhteisöveron jako-osuuden korotuksen jatkaminen 5 prosenttiyksiköllä v. 2012-2013		260	260
Yhteensä		-259	-259
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä	48	-400	-448

Lähde: valtiovarainministeriön laskelma (peruspalvelubudjetti) 23.9.2011

Liite 3. Laskelmia kuntien tulojen muutoksista

Liite 3a. Valtiovarainministeriön laskelma kuntien tulojen muutosvaikutuksista vuonna 2012 (laskelmissa ei ole otettu huomioon opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa rahoitusta, 29.8.2012)

	Yhteisöveron 5 prosenttiyksikön noston vaikutus	Valtionosuuden vähentäminen	Tasauksen muutos	Kustan- nustenjaon tarkistus	Indeksit + määräytymis- tekijät	Muutokset yhteensä
Koko maa	270,0	-631,0	270,0	373,5	346,8	364,4
Helsinki	57,3	-69,5	33,3	27,8	24,9	73,9
Espoo	23,8	-29,3	15,0	11,5	11,2	32,2
Tampere	11,3	-25,2	0,7	11,4	10,4	8,7
Vantaa	10,8	-23,6	6,2	9,2	10,7	13,4
Turku	13,1	-20,9	1,4	11,5	10,1	15,2
Oulu	7,0	-16,7	0,4	8,0	10,1	8,8
Jyväskylä	3,9	-15,4	-0,2	7,5	6,6	2,5
Lahti	3,9	-12,0	0,1	6,8	6,8	5,7
Kuopio	3,1	-11,4	-0,7	6,4	6,0	3,4
Kouvola	3,4	-10,4	-1,1	6,6	6,7	5,2
Pori	2,7	-9,8	-1,1	6,2	5,2	3,2
Yhteensä	140,3	-244,2	53,9	113,1	108,8	171,9
SK % osuus	52,0	38,7	52,0	30,3	31,4	47,2

Liite 3b. Kuntaliiton arvio valtionosuuksista vuodelle 2012 (2.9.2011)

	VM	OKM	YHTEENSÄ
v. 2011	7 996	-418	7 578
1. Määräytymistekijöiden muutos	68	-23	45
2. Indeksikorotus, 3,7 %	281	60	341
3. OKM:n rahoitusosuuden kasvu		-94	-94
4. Kustannustenjaon tarkistus	374	38	412
5. Kuntajakolain mukainen palautus	45		45
	768	-19	749
	8 764	-437	8 327
6. Valtionosuusleikkaus	-631		-631
7. Kiinteistöveron poisto tasauksesta	+/- 0		0
9. Veromenetysten kompensatio	298		298
	-333		-333
v. 2012	8 431	-437	7 994
Lisäksi vuonna 2012 verotuloihin vaikuttaa			
8. Yhteisöveron jako-osuuden muutos	-262		-262

Liite 4. Aikaisemmat talousarvioyhteenvedot

Heikki Helin, Vuoden 1994 talousarviot: Valtio siirsi velanottoa kunnille. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:1.

Heikki Helin, Valoa tunnelin päässä? Suurten kaupunkien vuoden 1995 talousarviot. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:1.

Heikki Helin, Kunnilla menee hyvin, kuntalaisilla huonommin. Suurten kaupunkien vuoden 1996 talousarviot ja palvelukustannusten vertailu 1993 sekä kuntien vuoden 1994 tilinpäätökset. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:1.

Heikki Helin, Kunnallistalous – valtiontalouden jakojäännös? Kuntien tilinpäätökset 1995, suurten kaupunkien toiminnoittaiset menot 1995 ja talousarviot 1997. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:3.

Heikki Helin, Kunnallistalous kiristyy. Kuntien tilinpäätökset 1996, suurten kaupunkien toiminnoittaiset menot 1996 ja talousarviot 1998. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1998:2.

Heikki Helin, Vuoristorataa valtion tahdittamana. Kuntien talouden kehitys ja suurten kaupunkien talousarviot 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1999:1.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2000 ja Manner-Suomen kuntien tilinpäätökset 1998. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2000:1.

Heikki Helin, Kaupungeissa varovaista optimismia. Suurten kaupunkien talousarviot 2001, palvelukustannukset 1999 ja Manner-Suomen kuntien tilinpäätökset 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2001:1.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2002: Kuntien resurssien uusjako. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:1.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2003: Kunnallistalouden vakautus ja Helsingin notkahdus. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:16. <http://www.hel.fi/tietokeskus/tutkimuksia/helin051202.pdf>

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2004: Suurten kaupunkien talous kiristyy. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2004: 1. http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/04_01_19_helin_vj1.pdf

Heikki Helin, Nousua ei luvassa. Suurten kaupunkien talousarviot 2005. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2004: 37. http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/04_12_23_Helin_vj37.pdf

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2006. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2005:44.

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/05_12_15_Helin_Vj44.pdf

Heikki Helin, Investoinnit edelleen velaksi. Suurten kaupunkien talousarviot 2007. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2006:40.

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/06_12_19_Helin_vj40.pdf

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2008. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuskatsauksia 2007:11

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/07_12_20_Tutkkats_11_Helin.pdf

Heikki Helin, Arvioita ja arvauksia. Suurten kaupunkien talousarviot 2009. . Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuskatsauksia 2008:7.

http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/08_12_17_Tutkkats_8_Helin.pdf

Heikki Helin, Veron korotus - velan lisäys - vyönkiristys. Suurten kaupunkien talousarviot 2010. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuskatsauksia 2009:9

http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_12_17_Tutkimuskatsaus_9_Helin.pdf

Heikki Helin. Velkaa lisää. Suurten kaupunkien talousarviot 2011. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2010:9.

http://www.hel.fi/wps/portal/Tietokeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=tieke/fi/Julkaisut/Tutkimukset